

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi
ÜNİTE ADI İnfaz Hukukunun Temel Kavramları
ÜNİTE NO 1
YAZAR Dr.Öğr.Üyesi MEHMET GÖDEKLİ

İNFAZ KAVRAMI VE BİR HUKUK DALI OLARAK İNFAZ HUKUKU

İnfaz, mahkemelerce verilip kesinleşen ceza ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Akıl hastaları veya uyuşturucu madde bağımlıları ile ilgili tedbirlerin uygulanması ya da disiplin hapsi gibi kararların yerine getirilmesi hâlinde dar anlamda infazdan söz edilmektedir. Buna karşın geniş anlamda infaz dendiğinde, şüpheli veya sanığın tutuklanması veya hapis cezasına mahkûm edilmesi durumunda cezaevine konulması ya da adli para cezasına mahkûm edilmesi halinde paranın tahsil edilmesi anlaşılmaktadır. İnfaz hukukunun konusunu infaz oluşturmaktadır. İnfaz hukuku ceza ve güvenlik tedbirlerine ilişkin kesinleşmiş kararların yerine getirilmesine ilişkin esasları gösteren bağımsız bir hukuk dalı olarak tanımlanmaktadır. İnfaz hukuku ancak bir suçun işlenmesi hâlinde uygulanacak yaptırımla ilgilenir. O hâlde suç dışında kalan hukuka aykırılıklar infaz hukukunun da konusu dışında kalır. Türk hukukunda infaz hukukunun esasları ve ilkeleri, 13.12.2004 tarihinde kabul edilerek 29.12.2004 tarihli ve 25685 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5275 sayılı “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfaz Hakkında Kanun (CGTİHK)” ile düzenlenmiştir. TARİHSEL AÇIDAN İNFAZIN GELİŞİMİ İlk çağlarda yaptırım ve infaz bakımından aynı merciin karar verici ve uygulayıcı konumunda olduğu görülmektedir. Batı’da, Langobardenler döneminde Büyük Karl, 813 yılında suçluların iyileşmesi için bu kişilerin yüksek bir yerde özgürlüklerinden yoksun bırakılarak hapsedilmesini içeren bir düzenleme yapmıştır. Böylece ilk kez hürriyeti bağlayıcı cezalara yer verildiği söylenebilir. 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren cezalandırmada salt ödetme amacının değil, önleme ve ıslah amacının da ön plana çıkması ile birlikte, bedene ve hayata yönelik cezalar giderek özgürlüğün sınırlandırıldığı cezalara dönüşmeye başlamıştır. Avrupa’da İnfazın Gelişim Süreci Cezaevlerinin gelişiminde üç dönemden bahsedilmektedir. i) Birinci dönem: 16. yüzyılın sonlarından Fransız İhtilali’ne kadar devam eden ve ödetme amacı yanında önleme ve sosyalleştirme amacının benimsendiği Amsterdam cezaevlerinin ortaya çıkmasıdır. ii) İkinci dönem: Aydınlanmadan Birinci Dünya Savaşı’na kadar devam eden dönemdir. iii) Üçüncü dönem: Ceza infaz kurumlarının açılması ve 20. yüzyılın ikinci yarısında hükümlülere muamelenin asgari esasların hukuken gerçekleştirilmesidir. Birinci Dönem: Amsterdam Cezaevleri Bugünkü anlamda ilk cezaevi, Amsterdam’da 1595 yılında erkekler için yapılan ve Zuchthaus adı verilen cezaevidir. 1597 yılında erkek cezaevini kadınlar için yapılan ve Spinnhaus denilen cezaevi takip etmiştir. 16. yüzyılda ortaya çıkan Amsterdam hapisaneleri ile birlikte bedenî ceza yerine modern anlamda hürriyeti bağlayıcı ceza infaz edilmeye başlanmıştır. Amsterdam cezaevleri tüm Avrupa ve Kuzey Amerika için örnek oluşturmuş ve çok sayıda cezaevi açılmıştır. İkinci Dönem: Aydınlanma Çağı Batı’da 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başında insancıl bir ceza hukuku ve infaz hukukunun hüküm sürdüğü tek yerin Hollanda olduğu bilinmektedir. Bu dönemde Avrupa’daki cezaevlerinin en önemli probleminin kapasitenin üzerinde doluluk olduğu söylenebilir. Ayrıca bu dönemde hapisanelerde beslenme ve barınma şartları cezanın daha ağır koşullarda çekilmesine neden olmuştur. 1789 Fransız İhtilali ile birlikte genel anlamda ceza hukuku özelde de infaz hukuku olumlu değişiklikler geçirmiştir. Fransız İhtilali’nden sonra Rousseau ve Beccaria’nın taleplerinden etkilenilerek 1791 yılında yürürlüğe giren Ceza Kanunu, hapisaneyi ceza sisteminin esası yapmıştır. Üçüncü Dönem: Yirminci Yüzyıl Cezaevlerindeki hükümlülerin çok sayıda haklarının bulunduğu düşüncesi 19. yüzyılın sonlarında Almanya’da Wahlberg tarafından ortaya atılmış ve Freudenthal tarafından geliştirilmiştir. İnfaz hukukunda eğitim düşüncesi de ilk kez Weimar dönemi Almanya’sında Freudenthal’in çabalarıyla ortaya çıkmıştır. İlk Alman gençlik cezaevi 1912’de Wittlich’te kurulmuştur. 20. yüzyılda ise hükümlünün kişiliği daha fazla ön plana alınmıştır. Almanya’da 1 Ocak 1977’de yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kanunu, infaz hukuku tarihinde yeni bir dönem açmıştır. İnfazın iyileştirilmesi konusundaki çabalar, İkinci Dünya Savaşı sırasında kesintiye uğrasa da 20. yüzyılın ikinci yarısında uluslararası alanda alınan kararlarla infaz hukukunun gelişimi yeniden hız kazanmıştır. Türk Hukukunda İnfazın Gelişim Süreci Türk hukukuna uzun süre egemen olan İslam hukukunda bedene yönelik cezaların esas olmasının bir sonucu olarak kurumsallaşmış hapisanelerden söz etme olanağı yoktur. Osmanlı

hukukunda da İslam ceza hukuku prensipleri uygulandığı için genel anlamda cezaevleri söz konusu değildir. Tanzimatın kabulüyle birlikte 1840, 1851 ve 1858 tarihli ceza kanunları yürürlüğe girmiş ve bu kanunlarda hapis cezalarına yer verilmiştir. Osmanlı'da ceza mahkûmiyetlerine ilişkin kararlar subaşı veya muhızır tarafından infaz edilmiştir. Osmanlı Devleti'nde kurulan ilk cezaevlerine Manavgat (1852), Şirnak (1886), Kınık (1907) ve Manyas (1910) cezaevleri örnek olarak gösterilmektedir. Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde 1 Mart 1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile birlikte infaz sistemi yeniden ele alınmıştır. 26 Eylül 2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 1 Haziran 2005'te yürürlüğe girmesi ile eş zamanlı olarak infaz esaslarını düzenlemek üzere yeni bir infaz kanunu yürürlüğe girmiştir. İnfaz hukukunun temel kaynağı olmak üzere kabul edilen yeni infaz kanunu, 13.12.2004 tarihinde kabul edilip 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (CGTİHK) adıyla anılmaktadır. 5275 sayılı CGTİHK, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile birlikte Türk ceza adalet sistemini oluşturan üç temel yasadandır. CGTİHK iki kitaptan, her kitap kısımlardan ve kısımlar da bölümlerden oluşmaktadır. Kanunun amacı, ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. İNFAZIN AMACI Türk hukukunda infazın amacı, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesi ile bu kanuna dayanılarak çıkarılan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 4'üncü maddesinde açıklanmıştır. Kanunda ve tüzükte infazda temel amacın suçluyu infaz yolu ile ayrıca cezalandırmak veya ondan öç almak olmadığı açıklanmaktadır. Türk hukukunda infazın amacı önleme ve sosyalleştirme olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Öğretide çoğu yazarın cezanın amaçları arasında kabul ettiği "ödetme" amacına infazla ilgili olarak ne yasada ne de tüzükte yer verilmiş değildir. Ödetme cezanın bir amacı, hatta bizatihi cezanın niteliği olmakla birlikte, infazla bedel ödetme kaygısı güdülmektedir. Önleme Amacı Ceza toplumu korumaya yöneldiğinde genel önlemeden, failin yeniden suç işlemesini önlemeye yöneldiğinde ise özel önlemeden söz edilir. İnfaz hukuku ile amaçlanan failin yeniden suç işlemesini önlemek ve hükümlünün ileride yeniden suça yönelmesinin önüne geçmektir. İnfazın amacına ulaştığından söz edilebilmesi için cezanın özel önleme amacının somut bir biçimde uygulamaya yansımış olması gerekir. İnfazın bedenen acı vermesi, tek başına özel önlemeyi sağlamaya yeterli değildir. Sosyalleştirme Amacı Sosyalleştirme, öğretide insanların sosyal dünyalarının davranışlar, normlar, kurallar ve değerler standartlarıyla şekillenmesi süreci olarak tanımlanmaktadır. Ceza veya güvenlik tedbirleri o şekilde infaz edilmelidir ki suç işleyen kimse infaz süresince bir yandan toplum hayatına tekrar hazırlanabilsin. Bu bağlamda sosyalleştirme; failin ıslah edilmesi, bir anlamda düzeltilmesini, toplum açısından iyileştirilmesini sağlamalıdır. Sosyalleştirme tüm suçlular için geçerli olmalıdır. Yani hapis cezasının süresi kısa olan hükümlüler infaz bakımından nasıl şartlara tabi tutuluyorsa ömür boyu hapis cezası alan hükümlüler de aynı koşullarda bulundurulmalıdır. Sosyalleştirme amacının iki anayasal dayanaktan kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Bunlardan ilki insan onurunun korunması ilkesi, bir diğeri ise sosyal devlet ilkesidir. İNFAZ HUKUKUNUN HUKUK DÜZENİ İÇİNDEKİ YERİ VE DİĞER HUKUK DALLARI İLE İLİŞKİSİ İnfaz Hukukunun Hukuk Düzeni İçindeki Yeri Hukukun dalları kamu hukuku ve özel hukuk olarak ikiye ayrıldığında, infaz hukuku kamu hukukunun bir alt türü olarak karşımıza çıkar. Kamu hukuku devlet ile bireyler arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk dalıdır. İnfaz hukukunda bireylerle bireyler arasındaki eşit bir ilişkiden değil, devletle bireyler arasındaki hiyerarşik bir ilişkiden söz edilir. İnfaz Hukukunun Diğer Hukuk Dalları İle İlişkisi Anayasa Hukuku İnfaz hukukuna ilişkin temel düzenlemelerin Anayasa'da infaza ilişkin yer verilen temel ilkelere uygun olması zorunludur. Örneğin 1982 Anayasası ölüm cezası ile müsadere cezasını açıkça kaldırmıştır (AY m. 38). Bu nedenle ölüm ve genel müsadereye karar verilmesi yahut kararların infaz edilmesi mümkün değildir. Ceza Hukuku İnfaz hukuku kurallarının uygulanması, işlenen fiile ceza hukuku kurallarının uygulanması ön koşuluna bağlıdır. Esas itibarıyla ceza hukuku suç ve cezayı, infaz hukuku ise cezanın uygulanma şeklini belirler. Ceza Muhakemesi Hukuku Ceza muhakemesi hukuku failin işlediği ve suç oluşturduğu iddia edilen fiilin yargılanması ile ilgilenirken infaz hukuku yargılama sonucu verilen ceza veya güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi ile ilgilenmektedir. Bu bağlamda hukuka uygun bir muhakemenin, infazın ön koşulunu oluşturduğu söylenebilir. İdare Hukuku Cezaevi yönetimi ve cezaevi idaresinin uygulamaları idari işlem niteliği taşımaktadır. Cezaevi yönetiminin idari nitelikli işlemlerinden dolayı zarar gören kişilerin idari yargıya başvurma olanağı vardır. Cezaevi idaresinin işlemlerine karşı idari yargıya başvurma olanağı ancak İnfaz Hâkimliği Kanunu (İHK) kapsamına girmeyen işlemler için geçerlidir. Devletler Hukuku İnfaz hukuku alanında Birleşmiş Milletler tarafından 1957 yılında "Hükümlülere Muamelede Uyulacak Asgari Standart Kurallar" kabul edilmiştir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi de aynı konuya ilişkin 1973 tarihli asgari standart kurallar belirlemiştir. Bu asgari standart kurallar yere ve zamana göre değişmeyen, uyulması zorunlu temel kurallardır. İNFAZ HUKUKU KURALLARININ UYGULANMA ALANI İnfaz hukuku kurallarının kişi bakımından uygulanması hususunda "eşitlik ilkesi"nin geçerli olduğundan söz etmek gerekir. İnfaz rejimine ilişkin hükümlerin uygulanmasında kişiler arasında ayırım yapılması kural olarak mümkün değildir. İnfaz hukuku kurallarının yer bakımından uygulanması hususunda kural olarak

mülklik ilkesi geçerlidir. İster vatandaş ister yabancı tarafından işlenmiş olsun, Türkiye’de veya kanun gereği ülke olarak kabul edilen yerlerde işlenen suçların infazında Türk infaz hukuku kuralları geçerli olacaktır. Kural olarak ceza hukuku kurallarının zaman bakımından uygulanmasında derhal uygulanma, geçmişe yürüme ve ileriye yürüme olmak üzere üç ilkenin bulunduğu kabul edilmektedir. Ceza hukukunda kural derhâl uygulama olmakla birlikte, hükmün failin lehine veya aleyhine etki doğurup doğurmadığına bakılır. İnfaz hukukunda ise failin lehinde veya aleyhinde olması değerlendirmesine girişmeksizin kural olarak derhal uygulanma ilkesi geçerlidir. Diğer bir ifadeyle ister suçlunun lehinde ister aleyhinde olsun, çekilmekte olan cezalar derhal uygulanır. Belirtmek gerekir ki infaz hukukuna ilişkin kuralların derhal uygulanacağı yönündeki ilke mutlak değildir. Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekrarla ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler, derhal uygulanır.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi

ÜNİTE ADI İnfaz Hukukunun Temel İlkeleri

ÜNİTE NO 2

YAZAR Arş.Gör. KEMAL GÜNLER

İNFAZ HUKUKUNUN ANAYASAL TEMELLERİ

İnfaz müesseseleri ve personelinin varlık sebebinin, mahkûmların topluma yeniden kazandırılacak biçimde ıslahı suretiyle yaptırımların yerine getirilmesini temin etmek olduğu düşünüldüğünde tenkil ve korkutma vasıtasıyla toplumu korumak ve mahkûmların hukuka inanan bireyler olarak eğitilip topluma kazandırılmalarını sağlamak gibi birbiriyle bağdaştırılması zor işlevleri üstlenen infaz kurumlarının düzenlenmesinde yol gösterici bazı prensiplere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunların bazılarına ilişkin dayanakları çeşitli anayasa hükümlerinde bulmak mümkündür. Özellikle cumhuriyetin niteliklerinin sayıldığı Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti, sosyal devlet, devletin temel amaç ve görevlerinin düzenlendiği 5. madde hükmü, kanun önünde eşitlik başlıklı 10. madde düzenlemesi, Anayasa'nın genel esaslar kısmında ifadesini bulmaktadır.

1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 5. maddesi devletin temel amaç ve görevleri arasında, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmayı da saymaktadır. Haklarında hükmedilen cezanın ya da güvenlik tedbirlerinin infazı sırasında mahkûmların da infazın amaçlarıyla bağdaşmak ve ceza adalet sisteminin temel hedeflerine hizmet etmek kaydıyla maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı bulunduğundan devletin bu konuda gerekli şartları hazırlaması icap etmektedir. Böyle bir mükellefiyet, hükümlülerin ıslahı ve rehabilitasyonu bakımından da maslahata uygun ve elverişlidir.

Herkesin dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşit olduğunu bildiren 10. madde hükmü infaz hukuku açısından da uygulama alanı bulacaktır. Bunu teyit eden yasal düzenleme ise 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "infazda temel ilke" başlıklı 2. maddesinde yer almaktadır. Buna göre "ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kurallar hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefi inanç, millî veya sosyal köken ve siyasi veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiç kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanır."

Anayasa'da soyut ve genel ifadelerle yer alan bazı ilkelerin anlam ve muhtevası infaz hukukuna ilişkin yasal düzenlemelerin de uyması gereken bir içeriğe sahip olması sebebiyle ayrıca daha yakından ele alınmayı hak etmektedir.

Hukuk Devleti

Bütün medeni ve demokratik rejimlerin temel özelliklerinden biri olarak kabul edilen hukuk devleti ilkesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılmıştır.

Hukuk devleti ilkesi infaz hukukunun insan haklarına saygılı ve adil olmasının dayanağını oluşturur.

İnfazda hukuk devleti, "hükümlünün anayasada güvence altına alınan haklarına getirilen sınırların tam belirlenmesi ve bu şekilde hükümlünün yerinin ortaya konulması" biçiminde tanımlanmaktadır. Ceza hukukunun öngördüğü yaptırımların kişi hürriyetine etkili biçimde müdahale imkânı vermesi sebebiyle hukuk devletinde bu gücün kötüye kullanılmasını önleyecek mekanizmalara yer verilmesi, ceza hukuku ve infaz hukuku kurallarının öncelikle insanın varlığını devam ettirip kişiliğini geliştirmesi açısından zaruri olan maddi, manevi ve ekonomik değerleri korumayı hedeflemesi gerekir. Hukuk devleti esaslarının infaz yasalarını anlamada ve uygulamada merkezî rol oynadıkları, ölçülülük ve bunun bir alt unsuru olan orantılılık kuralının bütün infaz tedbirleri bakımından geçerli olduğu; devletin müdahalesinin gerçekten gerekli, elverişli ve orantılı olduğu ölçüde hukuka uygunluk arz edeceği kabul edilmektedir. Hukuk devleti ilkesinin özel olarak infaz hukuku bakımından görünümü ve sonuçları bağlamında infaza ilişkin hukuk kurallarının insan hakları teorisi ve pratiğiyle uyumlu bulunması, adaletli olması, idarenin bu konudaki tatbikatının şeffaf ve hesap verebilir nitelik taşıması gibi hususlar da zikredilebilir.

Sosyal Devlet

1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2. maddesi, cumhuriyetin nitelikleri arasında sosyal devlet ilkesine de yer vermiştir. İnfaz hukuku bakımından sosyal devlet ilkesi, kanun koyucunun sosyal

adalet ve sosyal yardım hedefine yönelmesidir. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "infazda temel amaç" başlıklı 3. maddesine göre "ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle suçun işlenmesi bakımından genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün; yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır." Cezaevine tutuklu ya da hükümlü sıfatıyla girmiş bulunan kişilerin eğitimi, korunması ve yeniden topluma kazandırılması bakımından sosyal devletin yapabilecekleri hiç de az değildir. İnfaz hukuku ve infaz rejimi bakımından da sosyal devlet olmanın gereklerinin göz ardı edilmemesi, hem infaza ilişkin yasal düzenlemelerin yapılması safhasında, hem infaz aşamasında yasal hak ve imkânlardan yararlandırmada demokratik sosyal hukuk devleti olmanın icaplarına uygun hareket edilmesi, hem de infaz sonrası topluma kazanma sürecinde cezalandırma sürecinin sona erdiği gerçeğinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

İnsan Haysiyetinin Korunması

Türk ceza hukuku öğretisinde kendine mahsus bir yeri bulunan Prof. Dr. Faruk Erem'in ünlü bir özdeyişi "Suçluyu kazıyınız, altından insan çıkar." şeklindedir. Haklara ve yükümlülüklerle sahip bir hukuk öznesi olan insanın bir nesne hâline getirilmesi düşünülemez. Bir kişi suç işlemiş olsa dahi insandır ve onun da insan olma sıfatıyla korunmaya layık değerleri bulunmaktadır. İnsanlık, hümanizm gibi kavramlarla da karşılanmaya çalışılan insan haysiyetinin korunması ilkesi, suç işleyen kişiye uygulanacak yaptırımların ve bu yaptırımların infaz biçiminin kişiyi sosyalleştirme ve yeniden topluma kazandırma amacı taşımasıdır. Cezaların ve bunların infaz biçiminin insan haysiyetine yaraşır biçimde olması, insanın maddi ve manevi varlığının bütünlüğünü ortadan kaldıran ya da önemli derecede ihlal eden yaptırım ve yerine getirme biçimlerine yer verilmemesi gerekir. Bu bağlamda idam, hücre hapsi, hadım etme, dayak, işkence, teşhir, ömür boyu hak yoksunluğu gibi yaptırım ya da infaz şekillerinin insan haysiyetinin korunması ilkesiyle çelişeceği belirtilmektedir. Bu ilkenin hürriyeti bağlayıcı cezanın infazında ıslahın ve failin topluma yeniden kazandırılmasının amaçlanmasını, infaz kurumlarında hayat şartlarının insan onuruyla bağdaşır düzeyde olmasını, bedensel ceza verilmemesini gerektirdiği, cezasını çekmiş olan eski hükümlülerin toplum dışına atılmamasını sağlayacak tedbirlerin alınmasını da icap ettirdiği savunulmaktadır.

İnfaz sürecinde kişi kanundaki kısıtlamalar dışında başka bir kötülüğe uğratılmamalı, dövülmemeli, aç ve uykusuz bırakılmamalı, ezcümle infaz insan onuruna yakışır şekilde gerçekleştirilmelidir.

Kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamayacağı Anayasa'nın 17. maddesinde belirtilmiş, ayrıca hukukumuzda idam cezası kaldırılmıştır. Uluslararası sözleşmelerde de hiç kimsenin zalimane, insanlık dışı, onur kırıcı bir cezaya tabi tutulamayacağı ilkesine yer verilmiştir.

İnsan haysiyetinin korunması ilkesiyle bağlantılı çeşitli hükümlere yer veren 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 6/1. Maddesinde bu hususta bazı düzenlemeler öngörülmüştür.

İNFAZ REJİMİNİN TEMEL İLKELERİ

Cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesinin hukuki düzenine egemen olan bir kısım prensipler söz konusudur. Bunlar; infazın kanuniliği, infazın kesintisizliği, gizlilikten kaçınma, İnfazın bireyselleştirilmesi ve insanca infaz ilkeleridir.

İnfazın kanuniliği gereği, infaz kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararına dayanmalı ve kanun (yasa) ile düzenlenmelidir. Kanun ile düzenlenme zorunluluğu, yürütme organının keyfi düzenlemeler yapmasını engelleyecektir.

İnfazın Kesintisizliği İlkesi, kanunda gösterilen özel sebepler haricinde hükmün yerine getirilmesi işleminin başından sonuna kadar kesintisiz biçimde gerçekleştirilmesini gerekli kılar.

Gizlilikten Kaçınma İlkesi, uyarınca infazda gizlilikten kaçınılmalı ve denetime açık olunmalıdır.

Cezanın bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen yöntemlerle yerine getirilmesi kabul edilemez. Nitekim infaz kurumlarının gitgide ulusal ve uluslararası kuruluşların gözlemine açık hâle geldiği bilinmektedir. Bu ilke, infaza ilişkin kuralların, infazın yerinin, zamanının, şekil ve yönteminin açıkça düzenlenmesi, herkes tarafından bilinebilir olması manasını içermekte; hukuka aykırı muamelelere başvurulmayacağına güvencelenmesi amacına hizmet etmektedir.

İnsanca İnfaz İlkesi, hükümlünün infaz edilen cezanın doğal sonucu ya da uzantısı olmayan kısıtlamaya, işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan başkaca uygulamalara tabi tutulamamasını sağlamaya yöneliktir.

İnfazın Bireyselleştirilmesi İlkesi hükümlüyle birlikte, hakkında cezasının infazına ilişkin olarak meslek eğitimi, infazın hafifletilme yöntemi, salıverilme koşulları gibi konular yer aldığı bir iyileştirme planı hazırlanmasını ifade eder.

Çağdaş infaz sisteminde kurum içi güvenliğin sağlanması, kurumdan kaçmanın engellenmesi ve düzenli bir hayatın devamı ile disiplin soruşturmasında ve disiplin cezasının infazında adalet gereklerine uyulması önem taşımaktadır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 6 ve 7. maddelerinde yer verilen ilkeler arasında düzen, güvenlik, disiplin ve adalet öne çıkmaktadır. İyi bir infaz rejimi için bunlar arasında makul bir denge kurulması gerekir.

Modern infaz anlayışı, öç alma, kefarete ödeme yerine hükümlüyü sosyalleştirerek yeniden topluma kazandırmak, sosyal hayata uyumunu temin etmek ve tekrar suç işlemesine mani olmayı hedeflerken belirtilen ilkeler ve anayasal esaslar rehberliğinde düzenleme ve uygulama geliştirmek durumundadır. İnsan haklarına saygılı, sosyal bir hukuk devleti olma iddiasını taşıyan devletler, bu yönde hareket etmeyi bir ödev olarak kabul ederler.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi

ÜNİTE ADI İnfazı Gerçekleştirilecek Yaptırımlar

ÜNİTE NO 3

YAZAR Dr.Öğr.Üyesi MEHMET GÖDEKLİ

UZUN ÖZET CEZA KAVRAMI

Suç teşkil eden hukuka aykırı fiil karşılığında faile uygulanacak yaptırıma ceza adı verilmektedir. Teknik anlamda suç oluşturan bir fiil olmadan, teknik anlamda cezadan da söz edilemez. Ceza toplumsal hayatta vazgeçilmesi mümkün olmayan, devletin ve hukuk düzeninin devamı için zorunlu olan bir yaptırım türüdür. Cezaya ilişkin tüm tanımlarda ortak olan nokta, cezanın şekli açısından devletin kanunla koyduğu bir yaptırım olması, maddi açıdan da bir olumsuzluk içermesidir. Nitekim cezanın içkin niteliği, acı verici olmasıdır. Cezaya ilişkin tüm tanımlarda ortak olan nokta, cezanın şekli açısından devletin kanunla koyduğu bir yaptırım olması, maddi açıdan da bir olumsuzluk içermesidir. Nitekim cezanın içkin niteliği, acı verici olmasıdır. Cezanın görevi, faile kusurlu hareketinin karşılığını ödetmek, hukuk düzeninin devam etmesine katkı sağlamak, toplumun hukuk bilincini sağlamlaştırmak ve başkalarının suç işlemesine engel olmaktır. CEZANIN AMACI Cezanın amacının belirlenmesi, cezanın hukuki temelini ortaya koymak ve uygulanan ceza siyasetini tayin etmek bakımından önemlidir. Cezanın amacını ortaya koymak için ileri sürülen “ceza teorileri” genel olarak mutlak, nispi ve uzlaştırıcı teoriler olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir. Mutlak Ceza Teorileri Kefaret teorisi ve adalet teorisi şeklinde ikili bir ayrımla incelenen mutlak ceza teorilerine göre ceza herhangi bir fayda veya netice elde etmek için bir araç değildir. Cezanın bizatihi kendisi amaçtır. Kefaret teorisine göre ceza, suçlunun günahından arınması sonucunu doğuran ve işlenen kötülüğün karşılığını oluşturan bir yaptırımdır. Adalet teorisi ise cezanın adalet duygularını tatmin amacıyla verildiği kanaatindedir. Nispi Ceza Teorileri Mutlak ceza teorilerinin karşıtı olan ve genel önleme teorisi ile özel önleme teorisi şeklinde ikili bir ayrımla incelenen nispi ceza teorilerine göre cezanın amacı kişiye acı çektirilmesi ve ona yaptığının ödülmesi değil, geleceğe yönelik olarak suç işlenmesinin önlenmesidir. Özel önleme teorisine göre cezanın amacı, suç işleyeni ıslah ederek yeniden suç işlemesini engellemektir. Genel önleme teorisine göre ise cezanın amacı suçlu dışında kalan başkalarını korkutarak onların suç işlemesinin önüne geçmektir Uzlaştırıcı Teoriler Karma, birleştirici veya eklektik teoriler olarak da adlandırılan uzlaştırıcı teoriler hem mutlak hem de nispi teorilerin kabul ettiği cezalandırma amaçlarını bir araya getirmektedir. Uzlaştırıcı teorilere göre ceza hem kefareti sağlamalı hem de özel ve genel önlemeyi gerçekleştirmelidir. Günümüzde cezanın amacı noktasında karma teorilere üstünlük tanınmaktadır. Türk Ceza Hukuku’nun Esas Aldığı Sistem 5237 sayılı TCK m. 1’de ceza kanunun amaçlarından biri olarak “suç işlenmesini önlemek” gösterilmiştir. 5275 sayılı CGTİHK m. 3’te de infazın temel amaçlarından biri olarak açıkça özel ve genel önlemeyi sağlamaktan bahsedilmiştir. Buna karşılık ödetme amacı kanunlarımızda yer almamaktadır. Dolayısıyla Türk hukukunda cezanın genel ve özel önleme işlevine vurgu yapıldığı, fakat cezanın amacının kefaret olarak belirlenmediği söylenebilir. CEZANIN ÖZELLİKLERİ Cezanın gerek genel ve özel önleme amaçlarına ulaşabilmesi gerekse toplumsal adaleti ve sosyal huzuru temin edebilmesi açısından soyut bir yaptırımdan öte, içeriği belli bazı niteliklerle donatılmış bir yaptırım olması gerekir. Cezanın Şahsiliği Anayasa m. 38 gereğince “Ceza sorumluluğu şahsidir”. Cezanın şahsi (kişisel) olması, suçu işleyen kişi dışında hiç kimseye ceza verilememesi anlamına gelir. Ayrıca TCK m. 20/1’e göre “Ceza sorumluluğu şahsidir. Kimse başkasının fiilinden dolayı sorumlu tutulamaz”. Cezanın Kanuniliği Anayasa m. 38 gereğince “Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur”. Örneğin bir tüzük veya yönetmelik hükmüyle suç konulamaz, kanunla önceden getirilen suçun cezası idarenin düzenleyici işlemiyle belirlenemez. Cezanın Orantılılığı TCK m. 3’te “Suç işleyen kişi hakkında işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur” düzenlemesine yer verilmiştir. Cezanın Bölünebilirliği Cezanın fiilin ağırlığı ile orantılı bir şekilde tayin edilebilmesi ve suçlunun sorumluluk derecesine uydurulabilmesi için bölünebilir olması şarttır. Cezanın Onarılabilirliği Cezanın neticesi bakımından gerektiğinde tamir edilebilmesi ve geri alınabilmesi mümkün olmalıdır. Çünkü yargılamayı yürüten insanların da hata yapması olasıdır. Cezanın İnsaniliği Suçlu ne kadar ağır bir suç işlemiş olursa olsun kendisine insan onuruna aykırı ceza verilmesi yoluyla mukabele edilmemelidir. Örneğin genel ceza türleri olarak hadım etme cezasının

uygulanması veya alenen dayak cezasına başvurulması, insan onuruna uygun cezalar olarak kabul görmemektedir. Cezanın Diğer Nitelikleri Genel özellikleri yanı sıra doktrinde cezanın birçok farklı özelliği olduğu da ileri sürülmüştür. Örneğin ceza yerleşik davranış kurallarının ihlali nedeniyle uygulanır; zararlı veya en azından tatsız sonuçlar içerir; otorite sahibi makam tarafından verilen hüküm sonucu uygulanır. Ceza, suç işlenmesini önleyici etki yapmalı ve devlete mümkün olduğunca az masraf getirmelidir. Cezanın kusurun karşılığı olması esastır. CEZANIN TÜRLERİ Hukukumuzda suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak cezalar, hapis cezası ve adli para cezası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (TCK m. 45). Bu düzenlemeyle, “asli ceza” ve “fer’i ceza” ayırımı kaldırılmıştır. Hapis Cezası Hükümlünün ceza infaz kurumuna konularak özgürlüğünün ortadan kaldırılması sonucunu doğuran cezaya hapis cezası adı verilir. Hapis cezası 5237 sayılı TCK’da infaz süresi ve infaz koşulları bakımından a) ağırlaştırılmış müebbet hapis, b) müebbet hapis ve c) süreli hapis olmak üzere üçlü bir ayırma tabi tutulmuştur (TCK m. 46). Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası (TCK m. 47) Hükümlünün hayatı boyunca devam eden, kanun ve tüzükte belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre çektirilen hapis cezası türüne ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası denir. Müebbet hapis cezası (TCK m. 48) Hükümlünün hayatı boyunca devam eden hapis cezasına müebbet hapis cezası denir. Süreli hapis cezası (TCK m. 49) Kanunda aksi belirtilmeyen hâllerde bir aydan az ve yirmi yıldan fazla olamayan hapis cezalarına süreli hapis cezası denir. Süreli hapis cezası kendi içinde kısa süreli ve uzun süreli olmak üzere ikiye ayrılabilir. Kısa süreli hapis cezası Hükmedilen hapis cezası bir yıl veya daha az süreli ise kısa süreli hapis cezası denir. Kanun koyucu kısa süreli hapis cezasının suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere bağlı olarak seçenek yaptırımlara çevrilebileceğini düzenlemiştir. Uzun süreli hapis cezası Hükmedilen bir yıldan fazla süreli hapis cezasına uzun süreli hapis cezası denir. Adli Para Cezası Suç karşılığında öngörülen, failin kusuru ve ekonomik durumu ile orantılı olarak hâkim tarafından belirlenen para miktarına adli para cezası adı verilir. Adli para cezasını belirleyen sistemler Adli para cezasının belirlenmesinde klasik para cezası sistemi ve gün para cezası sistemi olmak üzere iki sistem bulunmaktadır. Klasik para cezası sistemi Klasik sistemde adli para cezası, sabit bir miktar olarak öngörme, alt ve üst sınırların belirlenmesi ve nispi yöntem olmak üzere üç ayrı usulle belirlenir. Gün para cezası sistemi Gün para cezası sisteminde, suç karşılığında sabit bir gün sayısı ya da gün sayısının alt ve üst sınırlarından biri veya her ikisi yahut para cezasının sadece türü gösterilir. 5237 sayılı TCK’da gün para cezası şeklinde belirlenen yaptırım adli para cezası olarak adlandırılmıştır. Adli para cezasının kanundan kaynaklanan bazı özellikleri vardır. Adli para cezasının özellikleri Türk hukukunda adli para cezasının taşıdığı özellikler kanunda kayıt altına alınmıştır. Bunlardan biri, adli para cezasının, beş günden az ve kanunda aksine hüküm bulunmayan hâllerde yedi yüz otuz günden fazla olmamak üzere belirlenen tam gün sayısı üzerinden hesaplanır. Adli para cezası belli hallerde taksitlendirilebilir. Taksit süresi iki yılı geçemez ve taksit miktarı dörtten az olamaz. GÜVENLİK TEDBİRLERİ KAVRAMI Güvenlik tedbirleri, kanunda öngörülen toplumsal savunma vasıtaları olarak toplum için tehlike arz eden suçun işlenmesinden sonra fail hakkında hâkim tarafından hükmedilen yaptırımlardır. Güvenlik tedbirlerinin amacını cezanın amacından ayrı düşünmek mümkün değildir. Güvenlik tedbirleri ile cezada olduğu gibi toplumsal düzeni korumak amaçlanmaktadır. Türk hukukunda güvenlik tedbirleri ceza yerine veya ceza ile birlikte uygulanabilmektedir. Bu nedenle hukukumuzda güvenlik tedbirleri ve cezalardan oluşan iki izlilik sistemi geçerlidir. GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ Güvenlik tedbirleri, cezalardan ve idari tedbirlerden farklıdır. Güvenlik tedbirlerinin amacı aslında suçta tekerrürün önüne geçmek ve gelecekte bir suçun işlenmesi tehlikesine karşı toplumu savunmaktır. Güvenlik tedbirleri ile cezalar arasındaki farkları amaç, süre, kişi ve etki bakımından dört başlık altında incelemek mümkündür. GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN ÖZELLİKLERİ Güvenlik tedbirleri failin ıslahını amaçlamakla birlikte, suç vesilesiyle uygulanmaktadır. Dolayısıyla suç yoksa güvenlik tedbiri de yoktur. Güvenlik tedbirleri de cezalarda olduğu gibi kanunilik ilkesine tabidir. Güvenlik tedbirleri açısından önemli olan hüküm verilirken failin tehlikelilik durumu göz önünde tutulur. GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN TÜRLERİ Türk hukukunda suç karşılığında uygulanacak yaptırım olarak güvenlik tedbirleri, Türk Ceza Kanunu’nun birinci kitabının yaptırımlar başlıklı üçüncü kısmının ikinci bölümünde düzenlenmiştir. Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma (TCK m. 53) Kanun koyucu hapis cezasına mahkûm olan kişilerin belli hak ve yetkileri kullanamayacağını kabul etmiştir. Kural olarak kişi, işlemiş bulunduğu suç dolayısıyla mahkûm olduğu hapis cezasının infazı tamamlanıncaya kadar bu hakları kullanamaz. Müsadere (TCK m. 54-55) Müsadere, eşya ve kazanç müsadereşi şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Türk hukukunda yalnızca özel müsadereye (eşya ve kazancı kapsayan) müsaade edilmiş, genel müsadere (tüm malvarlığını kapsayan) izin verilmemiştir. Eşya müsadereşi (TCK m. 54) İyi niyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen ya da suçtan meydana gelen eşyanın müsadereesine hükümlenir. Kazanç müsadereşi (TCK m. 55) Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsadereesine karar verilir. Çocuklara Özgü Güvenlik Tedbirleri (TCK m. 56) Çocuklara özgü güvenlik

tedbirlerinin neler olduğu ve ne suretle uygulanacakları, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda yer almaktadır. Akıl Hastalarına Özgü Güvenlik Tedbirleri (TCK m. 57) Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenliklı sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar. Suçta Tekerrür ve Özel Tehlikeli Suçlular (TCK m. 58) Önceden işlenen suçtan dolayı verilen hüküm kesinleştikten sonra yeni bir suçun işlenmesi hâlinde, tekerrür hükümleri uygulanır. Bunun için cezanın infaz edilmiş olması gerekmez. Tekerrür hâlinde hükmolunan ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilir. Ayrıca, mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Sınır Dışı Edilme (TCK m. 59) İşlediği suç nedeniyle hapis cezasına mahkûm edilen yabancı, koşullu salıverilmeden yararlandıktan ve her hâlde cezasının infazı tamamlandıktan sonra, durumu, sınır dışı işlemleriyle ilgili olarak değerlendirilmek üzere derhâl İçişleri Bakanlığına bildirilir. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri (TCK m. 60) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet hâlinde, iznin iptaline karar verilir. Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi
ÜNİTE ADI Hapis Cezalarının İnfazı ve Özel İnfaz Şekilleri
ÜNİTE NO 4
YAZAR Dr.Öğr.Üyesi BİLGEHAN SAVAŞCI TEMİZ

Failin, işlediği suçun karşılığı olarak özgürlüğünden kanunda belirtilen süre kadar yoksun bırakılması hapis cezasıdır. Hapis cezası, cezaevinde infaz edilir. İnfaz süresi içinde hükümlü belirli hak ve yükümlülüklerle tabidir. Hapis cezaları Türk Ceza Kanunu'nun 46. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre hapis cezaları ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası, müebbet hapis cezası ve süreli hapis cezasıdır. Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis Cezasının İnfazı Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası Ölüm cezasının kaldırılmasından sonra bu cezanın yerine ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası getirilmiştir. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası hükümlünün hayatı boyunca devam eder, kanun ve tüzükte belirtilen sıkı güvenlik rejimine göre çektirilir. Cezanın infazı Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olanların cezaları yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında infaz edilir. Cezanın infazı rejimi yönünden ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş hükümlüler “tehlike hâli taşıyan hükümlü” grubundadır. Bu yüzden bu hükümlülere uygulanan infaz rejimi sıkıdır. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olan hükümlü tek kişilik odada barındırılır. Hükümlüye, günde bir saat açık havaya çıkma ve spor yapma hakkı tanınır. Hükümlüyü; eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşleri ve vasisi, kurum idare kurulunun uygun gördüğü hâllerde ve on beş günde bir kez olmak üzere süresi on dakikayı geçmemek üzere telefon edebilir. Hükümlüyü; eşi, altsoy ve üstsoyu, kardeşleri ve vasisi, belirlenen gün, saat ve koşullar içerisinde on beş günlük aralıklarla ve günde bir saati geçmemek üzere ziyaret edebilirler. Hükümlü hiçbir suretle ceza infaz kurumu dışında çalıştırılmaz ve kendisine izin verilmez. Hükümlünün cezasının infazına, hiçbir surette ara verilemez. Hükümlü hakkında uygulanacak tüm sağlık tedbirleri, tıbbi tetkik ve zorunluluklar hariç ceza infaz kurumlarında, mümkün olmadığı takdirde tam teşekküllü devlet ya da üniversite hastanelerinin tek kişilik ve yüksek güvenlikli mahkûm koşullarında uygulanır. Müebbet Hapis Cezasının İnfazı Müebbet hapis cezası Müebbet hapis cezası hükümlünün hayatı boyunca devam eder. Müebbet hapis cezasının ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasından farkı sıkı güvenlik rejimine tabi olmamasıdır. Cezanın infazı Müebbet hapis cezası, hükümlünün hayatı boyunca devam eder. Bu ceza, süreli hapis cezasına uygulanan infaz rejimine göre infaz edilir. Süreli Hapis Cezası Süreli hapis cezası, kanunda aksi belirtilmeyen hâllerde bir aydan az yirmi yıldan fazla olamaz. Uzun süreli hapis cezası, bir yıldan fazla yirmi yıldan az hapis cezasıdır. Kanunda belirtilen 20 yıllık sınır temel ceza içindir, yapılan artırımlarla birlikte cezanın 20 yıldan fazla olması mümkündür. Aynı durum alt sınır olan 1 ay hapis cezası için de geçerlidir. Temel ceza için alt sınır 1 aydır, yapılacak indirimlerle birlikte sonuç ceza 1 ayın altına düşebilir Kısa süreli hapis cezası Hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası kısa süreli hapis cezasıdır. Kısa süreli cezanın belirlenmesi için esas alınan ceza, yargılama sonunda hükümlünün somut cezasıdır. Birden fazla suçtan yargılanan sanık bakımından, kısa süreli ceza her bir suç bakımından ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar Kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımların infazı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliğinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası kısa süreli hapis cezasıdır. Kısa süreli hapis cezası; suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre; adli para cezasına, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hâline getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine, en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya, sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya çevirilebilir. TCK'nın 50'nci maddesine göre kısa süreli hapis cezasına seçenek olarak

mahkemece belirlenen adli para cezası, hükümde yer alan para miktarı Devlet Hazinesine ödenerek yerine getirilir. Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın giderilmesi, suç nedeniyle uğranılan zararın aynen iade edilmesi, suçtan önceki hâle getirilmesi veya tazmin edilmesi suretiyle tamamen giderilmesi şeklinde yerine getirilir. Bir eğitim kurumuna devam etme yaptırımının infazı, hükümlünün mahkeme kararıyla en az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan eğitim kurumunda eğitime tabi tutulması suretiyle yerine getirilir. Belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma yaptırımının infazı, hükümlünün mahkeme kararıyla mahkûm olduğu hapis cezasının yarısından, bir katına kadar süreyle belirli yerlere gitmekten ya da belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanması şeklinde yerine getirilir. Ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması ile belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanma yaptırımının infazı, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, hükümlünün ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınması, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanması şeklinde yerine getirilir. Kamuya yararlı bir işte çalıştırma; hükümlünün, bir kamu kurumu veya kuruluşunda belirli hizmetlerde, mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla ücretsiz olarak çalıştırılmasıdır. Kısa Süreli Hapis Cezasının Özel İnfaz Biçimleri Özel infaz usulleri; haftasonu infaz, geceleri infaz ve konutta infazdır. Haftasonu infaz Hafta sonu infaz; hükmü veren mahkeme veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemece, altı ay veya daha az süreli hapis cezasının her hafta cuma günleri saat 19.00'da girmek ve pazar günleri aynı saatte çıkmak suretiyle hafta sonları çektirilmesidir. Geceleri infaz Geceleri infaz; hükmü veren mahkeme veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemece, altı ay veya daha az süreli hapis cezasının her gün saat 19.00'da girmek ve ertesi gün saat 07.00'de çıkmak suretiyle geceleri çektirilmesidir. Konutta infaz Konutta infaz CeGTİK m. 110/2'de düzenlenmiştir. Buna göre mahkûmiyete konu suç nedeniyle doğmuş zararın aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine dair hukuki sorumlulukları saklı kalmak üzere; kadın veya altmış beş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları altı ay, yetmiş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları bir yıl, yetmiş beş yaşını bitirmiş kişilerin mahkûm oldukları üç yıl veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine hükmü veren mahkemece veya hükümlü başka bir yerde bulunuyorsa o yerde bulunan aynı derecedeki mahkemece karar verilebilir.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi

ÜNİTE ADI Adli Para Cezalarının ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı

ÜNİTE NO 5

YAZAR Dr.Öğr.Üyesi BİLGEHAN SAVAŞCI TEMİZ

ADLİ PARA CEZALARININ İNFAZI

Adli para cezaları Suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak cezalar, hapis ve adli para cezalarıdır. Adli para cezası, Türk Ceza Kanunu'nun 52'nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen usule göre tayin olunacak bir miktar paranın devlet hazinesine ödenmesinden ibarettir. Adli para cezasının infazında hâkim adli para cezasının bir seferde ödenmesi için hükümlüye süre verebileceği gibi, adli para cezasını taksitlere de bölebilir. Ancak taksit süresi en çok iki yıl ve en az dörtttür. Taksitlerden biri ödenmez ise adli para cezasının geri kalan kısmı tamamen tahsil edilir ve ödenmeyen adli para cezası hapse çevrilir. Adli para cezalarının infazı Hükümlü, tebliğ olunan ödeme emri üzerine belli süre içinde adli para cezasını ödemezse, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarı hapis cezasına çevrilerek, hükümlünün iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilir. Günlük çalışma süresi, en az iki saat ve en fazla sekiz saat olacak şekilde denetimli serbestlik müdürlüğünce belirlenir. Hükümlünün, hakkında hazırlanan programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymaması hâlinde, çalıştığı günler hapis cezasından mahsup edilerek kalan kısmın tamamı açık ceza infaz kurumunda yerine getirilir. Hükümde, adli para cezası taksitide bağlanmamış ise, bir aylık süre içinde adli para cezasının üçte birini ödeyen hükümlünün isteği üzerine geri kalan kısmının birer ay ara ile iki eşit taksitte ödenmesine izin verilir. İlk taksidin süresinde ödenmemesi hâlinde, verilen ikinci taksitide ilişkin izin hükümsüz kalır. Adli para cezası yerine çektirilen hapis süresi üç yılı geçemez. Birden fazla hükümle adli para cezalarına mahkûmiyet hâlinde bu süre beş yılı geçemez. Hükümlü, hapis yattığı veya kamuya yararlı işte çalıştığı günlerin dışındaki günlere karşılık gelen parayı öderse hapisten çıkartılır veya kamuya yararlı işte çalıştırılma sona erer. **GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI** Güvenlik tedbirleri Güvenlik tedbirleri kural olarak kusur yeteneği olmayan ancak toplumsal açıdan tehlikelilik hâli sergileyen failler hakkında uygulanır. Ancak bunun istisnaları da vardır. Bazı hâllerde kusur yeteneği olan dolayısıyla ceza verilebilen kişilere de ceza yerine güvenlik tedbirine hükmedilir. Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılma ve müsadere tedbirleri aslında ceza mahkûmiyetinin sonuçları olmasına rağmen güvenlik tedbirlerinin içine alınmıştır. Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen güvenlik tedbirleri belli hakları kullanmaktan yoksun bırakma, eşya ve kazanç müsadere, akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü güvenlik tedbirleri, tekerrür, tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri ve sınır dışı edilmedir. Belli hakları kullanmaktan yoksun bırakma tedbirinin infazı Fail, kasten işlediği bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilmekle, belli haklardan yoksun kalır. Bunun için failin kasıtlı bir suç işlemiş olması ve hapis cezasına mahkûm edilmiş olması gerekir. Bu tedbirin uygulanması için, hâkimin hükümde tedbiri göstermiş olması gerekmez. Bu tedbirler, kasıtlı bir suçtan dolayı hükmedilen hapis cezasının yasal sonuçlarıdır. Eşya ve kazanç müsadere, infazı İnfaz Tüzüğü'nün 58. Maddesine göre mahkemece hükmedilen eşya veya kazanç müsadere, ilişkin mahkûmiyet hükümlerinin infazının esas ve usulleri yönetmelikte düzenlenir. İlgili yönetmelik Suç Eşyası Yönetmeliğidir. Çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin infazı Çocuklara özgü güvenlik tedbirlerinin infazı Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre yerine getirilir. Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirlerinin infazı Fiili işlediği sırada akıl hastası olan kişi hakkında, koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilen akıl hastaları, yüksek güvenlikli sağlık kurumlarında koruma ve tedavi altına alınırlar Alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü güvenlik tedbirlerinin infazı Suç işleyen alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlısı kişilerin, güvenlik tedbiri olarak alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılarına özgü sağlık kuruluşunda tedavi altına alınmasına karar verilir. Bu kişilerin tedavisi, alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığından kurtulmalarına kadar devam eder. Tedavi; uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri kullanan kişinin bağımlılık yapan maddeden vücudunun arındırılmasına, bu maddelere olan ihtiyacı sonucunda

ortaya çıkan yoksunluk belirtilerinin giderilmesine yönelik resmî veya özel kurumlarca yürütülen işlemlerdir. Denetimli serbestlik tedbirine ilişkin çalışmalar; uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan ya da kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişinin, uyuşturucu kullanmasına neden olan veya kullanma isteğine yol açan etkenlerin değerlendirilerek, kişinin maddeye olan ihtiyacını kontrol etmesi, yaşam standardını artırması, belirlenen ihtiyaçları doğrultusunda kendisine ve topluma yararlı bir birey olabilmesi amacıyla yürütülen rehberlik çalışmalarını ifade eder. Mükerrirlere özgü denetimli serbestlik tedbirinin infazı Tekerrür bir kişinin işlediği suçtan dolayı mahkûm olduktan sonra yeniden suç işlemesi veya önceki suçundan dolayı cezalandırıldıktan sonra yeni bir suç işlemesidir. TCK sisteminde tekerrür; kişinin diğer suçlulardan daha tehlikeli olduğunu gösteren bir durumdur, bu nedenle cezayı artıran bir nitelikli hâl olarak değil, güvenlik tedbiri uygulanmasını gerektiren bir neden olarak kabul edilmiştir. Tekerrür hâlinde fail hakkında; özel infaz rejimi kabul edilmiş, cezanın infazından sonra da devam edecek şekilde bir denetimli serbestlik rejimi öngörülmüştür. Sınır dışı edilme tedbirinin infazı İşlediği suç nedeniyle hapis cezasına mahkûm edilen yabancı, koşullu salıverilmeden yararlandıktan ve her hâlde cezasının infazı tamamlandıktan sonra, durumu sınır dışı işlemleriyle ilgili olarak değerlendirilmek üzere derhâl İç İşleri Bakanlığına bildirilir. Tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirinin infazı Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet hâlinde, iznin iptaline karar verilir.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi

ÜNİTE ADI Hükümlünün Yeri, Hükümlülerin Hakları ve Yükümlülükleri

ÜNİTE NO 6

YAZAR Dr.Öğr.Üyesi MEHMET GÖDEKLİ

UZUN ÖZET HÜKÜMLÜNÜN HAKLARI

Türk infaz hukukunda hükümlülerin hakları; avukat ve noterle görüşme hakkı, kültür ve sanat etkinliklerine katılma hakkı, ifade özgürlüğü, kütüphaneden ve süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı, barınma hakkı, giyim yardımından faydalanma hakkı, telefon ile haberleşme hakkı, radyo ve televizyon yayınları ile internet olanaklarından yararlanma hakkı, mektup, faks ve telgrafları alma ve gönderme hakkı, dışarıdan gönderilen hediyeleri kabul etme hakkı, din ve vicdan özgürlüğü, muayene ve tedavi hakkı ile beslenme hakkı şeklinde sıralanmaktadır. Avukat ve Noterle Görüşme Hakkı Temsil edilme ve savunma haklarının gereği gibi kullanılabilmesi için hükümlünün vekâletname sahibi bir avukatla görüşme hakkının kabul edilmesi gerekir. Hükümlü, avukatlık mesleğinin icrası çerçevesinde avukatları ile vekâletnamesi olmaksızın en çok üç kez görüşme hakkına sahiptir. Tatil günlerinde ve çalışma saatleri dışında görüşme yapılamayacağı gibi konuşulanların duyulacağı şekilde de görüşme yapılamaz. Avukatlar, vekâletnameleri olsa da aynı anda birden fazla hükümlü ile görüşme yapamazlar. Görüşme sırasında; hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmaya ilişkin olarak kendilerinin tuttukları kayıtlar incelenemez; hükümlünün avukatı ile yaptığı görüşme dinlenemez ve kayda alınmaz. Ancak kanunda istisna olarak sıralanan bazı suçlarda hükümlünün avukatıyla görüşmesinin dinlenemeyeceği ve kayda alınamayacağı kuralı uygulanmaz. Dolayısıyla bazı istisnai fiillerin işlendiğine yönelik delil elde edilmesi hâlinde üç ay süreyle, gizliliği ortadan kaldıran koruma tedbirleri uygulanabilir. İnfaz hâkiminin kararına dayanmayan veya süresi üç aydan fazla olan koruma tedbirleri, geçerlilik şartlarını yitirir. İnfaz hâkimi, koşulları varsa bu süreyi üç aydan fazla olmamak üzere müteaddit defa uzatabileceği gibi kısaltılmasına veya sonlandırılmasına da karar verebilir. Hükümlü hakkında, koruma tedbirlerinin dayanağını oluşturan amaca yönelik görüşme yapıldığının anlaşılması hâlinde, görüşmeye son verilip tutanak tutulması hâlinde, Cumhuriyet başsavcılığının istemiyle hükümlünün avukatlarıyla görüşmesi infaz hâkimince altı ay süreyle yasaklanabilir. İnfaz hâkimi tarafından CGTİHK m. 59 uyarınca verilen kararlara karşı 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu uyarınca itiraz edilebilir. Tutuklular hakkında CGTİHK m. 59'da yer alan hükümlere göre karar vermeye soruşturma aşamasında sulh ceza hâkimi, kovuşturma aşamasında mahkeme yetkilidir. Vekâletnamesi olmayan yabancı uyruklu avukatlar, hükümlü ile Türkiye barolarına kayıtlı bir avukatla birlikte görüşme yapabilirler. Kültür ve Sanat Etkinliklerine Katılma Hakkı ve İfade Özgürlüğü Ceza infaz kurumlarında, olanaklar elverdiğince, kültürün ve sanatın çeşitli dallarını temsil eden programlar hazırlanır ve hükümlülerin bunlara katılmaları hususundaki usuller düzenlenir. Bu programların temel hedefi, hükümlülerin ifade yeteneklerini geliştirmelerini ve bilgilerini artırmalarını sağlamaktır. Kurumun kültür ve sanat programları, ulusal, yerel ve kültürel değerler de dikkate alınarak Adalet Bakanlığınca belirlenen esaslara göre kurumun en üst amiri tarafından düzenlenir. Hükümlüler ifade özgürlüğü çerçevesinde yayın etkinliklerinde bulunabilirler. Ceza infaz kurumlarında, kurumun büyüklüğüne göre kütüphane veya kitaplık oluşturulur. Süreli veya Süresiz Yayınlardan Yararlanma Hakkı Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tabi tutulamaz. Fakat yayınlardan yararlanma hakkının bir istisnası bulunmaktadır. Buna göre eğitim kurulunca, kurum güvenliğini tehlikeye düşürdüğü veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsadığı tespit edilen yayın hükümlüye verilmez. Barınma Hakkı Hükümlüler, sıfatlarına uygun biçimde barınma hakkına sahiptir. Hükümlüler idare tarafından hazırlanan ve koridordaki oda kapılarının yanına asılan resimli yatma planına uygun olarak yerleştirilir. Hükümlülerin barındırılması konusunda tehlikelilik hâli esas alınmıştır. Bir odada tehlikeli hükümlü sayısı birden fazla olamayacaktır. Bunun nedeni birinin diğerini her yönde emir, kontrol ve sömürsü altına alma olasılığının güçlü bulunmasıdır. Kadınların erkeklerle, hükümlülerin tutuklularla, çocukların yetişkinlerle, örgüt veya çıkar amaçlı örgüt suçluları ile terör suçlularının kanunda sayılan hâller dışında bir araya gelmelerine ve bağlantı kurmalarına izin verilmez. Hükümlünün bakıma

muhtaç çocuklarının barındırılması hususunda yaş grubuna göre bir ayırım yapılmıştır. Buna göre anaları hükümlü olup da dışarıda korumasına bırakılacak kimsesi bulunmayan sıfır-altı yaş grubundaki çocuklar, analarının yanında kalabilirler. Giyim Yardımından Faydalanma Hakkı Muhtaç durumda olan hükümlülere talepleri hâlinde, idare tarafından iklime ve sağlığa uygun giysiler verilir. Hükümlülerin giysileri, iç ve dış güvenlik görevlilerinin giymekte olduğu üniformalara benzer şekil ve renkte olamaz. Telefonla Haberleşme Hakkı Kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlüler, belgelendirmeleri koşuluyla eş, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ve vasisi ile telefon görüşmesi yapabilir. Bu hakkın kullanılması, kanunda yazılı esaslar doğrultusunda yerine getirilir. Hükümlü, idarenin kontrolündeki telefonlardan yararlanabilir. Disiplin cezaları olsa bile anne, baba, eş, çocuk ve kardeşlerin ölüm veya ağır hastalıkları veya doğal afet hâllerinde, hükümlülerin telefon görüşme hakları hiçbir şekilde engellenemez. Açık ve kapalı kurumlardaki hükümlüler; altsoy, üstsoy, eş ve kardeşlerinin ölüm, ağır hastalık veya doğal afet hâllerinde, kuruma ait telefon ve faks cihazından derhâl yararlandırılır. Kurum personeli hükümlülere tahsis edilen telefonları kullanamaz. Hükümlüler görüşebilecekleri yakınlarından bir veya birden fazla kişi ile haftada bir kez ve bir telefon numarasıyla bağlantı kurarak kesintisiz görüşme yapabilir. Hükümlünün, kurumun güvenliğini tehlikeye düşüren, suç oluşturan veya bir suça azmettirme ya da yardım etme sonucunu doğurabilecek konuşmalarda bulunduğu dinleme sırasında belirlendiğinde, görüşme derhâl kesilir. Telefonla görüşme ücreti, görüşmeyi yapan hükümlü tarafından karşılanır. Hükümlü telefonla görüşme hakkını kullanabilmek için "Telefon Görüşme Formu" doldurur. Hükümlülere dışarıdan telefon açılmak suretiyle görüşme yaptırılmaz. Telefon görüşmeleri Türkçe yapılır. Ancak hükümlünün, kendisinin veya görüşeceğini bildirdiği kişinin Türkçe bilmediğini beyan etmesi hâlinde, konuşmanın yapılmasına izin verilir ve konuşma kayda alınır. Açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlüler, ücretli telefonlarla serbestçe görüşme yapabilirler. Çocuk hükümlülerin telefonla konuşması hiçbir şekilde kısıtlanamaz ve engellenemez. Hükümlülere tanınan telefonla görüşme hakkı; genel ve kısmi aramalar sırasında, yemek dağıtım saatlerinde veya kurum asayiş ve güvenliğini bozucu her türlü bireysel veya toplu olaylar sırasında kullanılmaz. Radyo, Televizyon Yayınları ile İnternet Olanaklarından Yararlanma Hakkı Türk hukukunda hükümlünün, ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme hakkına sahip olduğu kabul edilmiştir. Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda, yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlenmesine ve dinlenmesine izin verilir. Ancak işlediği suçun nitelik ve işleniş biçimi göz önüne alındığında, toplum için ciddi bir tehlike oluşturan, kurumdaki tutum ve davranışlarıyla suç işlemek amacıyla kurulan silâhlı örgütün yöneticiliğini yapmaya devam eden, bu konuda herhangi bir yöntemle, kurum içi veya dışındaki kişilere talimat veya mesaj veren hükümlülerin, idare ve gözlem kurulu kararıyla televizyon yayınlarını izlemesine ve bilgisayar ile internetten yararlanmasına izin verilmez. Mektup, Faks ve Telgrafları Alma ve Gönderme Hakkı Türk hukukunda hükümlü, kendisine gönderilen mektup, faks ve telgrafları alma ve ücretleri kendisince karşılanmak koşuluyla, gönderme hakkına sahiptir. Hükümlü tarafından gönderilen ve kendisine gelen mektup, faks ve telgraflar; mektup okuma komisyonu bulunan kurumlarda bu komisyon, olmayanlarda kurumun en üst amirince denetlenir. Kanunda belirlenen istisnalar dışında, hükümlü tarafından resmî makamlara veya savunması için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgraflar denetime tâbi değildir. Dışarıdan Gönderilen Hediyeleri Kabul Etme Hakkı Kapalı ceza infaz kurumlarındaki hükümlü, mensup olduğu dinin bayram günlerinde, yılbaşında ve nüfus kaydında belirtilen doğum günlerinde dışarıdan gönderilen ve kurum güvenliği için tehlikeli olmayan hediye, mevzuatta belirtilen esaslar dâhilinde kabul etme hakkına sahiptir. Kişi, kurum veya kuruluşlar tarafından hükümlülere dağıtılmak üzere dışarıdan toplu olarak getirilen veya gönderilen hediyelerin dağıtımında Cumhuriyet başsavcılığının izni aranır. Bir kişiden aynı tarih için bir kez hediye kabul edilebilir. Din ve Vicdan Özgürlüğü Din ve vicdan özgürlüğü, hapis cezasının veya tedbirlerin infazı sırasında da her türlü müdahaleden ayrı olarak varlığını sürdürmelidir. Bu husus, hem laik devlet düzeninin bir gereğidir hem de cezanın infazında temel amaç oluşturan iyileştirmenin en etkin amaçlarından birini oluşturmaktadır. Muayene ve Tedavi Hakkı Hükümlü, beden ve ruh sağlığının korunması, hastalıklarının tanısı için muayene ve tedavi olanaklarından, tıbbî araçlardan yararlanma hakkına sahiptir. Bunun için hükümlü öncelikle ceza infaz kurumunun revirinde, mümkün olmaması hâlinde devlet veya üniversite hastanelerinin mahkûm koşullarında tedavi ettirilir. Beslenme Hakkı Hükümlüye Adalet ve Sağlık Bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, din ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır. Beslenme, hükümlünün bir hakkı olduğu kadar aynı zamanda da bir yükümlülüğüdür. Beslenmenin bu özelliğinin bir sonucu olarak hükümlü beslenme hakkından sürekli biçimde vazgeçemez ve kendisine verilen yiyecekleri her defasında reddedemez. HÜKÜMLÜNÜN YÜKÜMLÜLÜKLERİ Türk infaz hukukunda hükümlünün yükümlülükleri; cezayı çekme, güvenlik ve iyileştirme programlarına uyma yükümlülüğü, sağlığın korunması kurallarına uyma yükümlülüğü, bina ve eşyanın korunması yükümlülüğü ve kurum yaşamı esnasında kanunla b

elirtilen esas ve kurallara uyma yükümlülüğü olarak sıralanmaktadır. Cezayı Çekme, Güvenlik ve İyileştirme Programına Uyma Yükümlülüğü Hükümlü, hapis cezasının yerine getirilmesine katlanma ve bu amaçla düzenlenen infaz rejimine uygun tutum ve davranışlar içinde bulunmakla yükümlüdür. Hükümlü, devletin cezayı çektirme işlevini yerine getirmesine engel olmamalı ve bu hususta her türlü direnişten kaçınmalıdır. Sağlığın Korunması Kurallarına Uyma Yükümlülüğü Hükümlü, hem kendi, hem de diğer hükümlülerin sağlığını tehlikeye düşürebilecek eylemlerden kaçınmakla yükümlüdür. Bina ve Eşyanın Korunması Yükümlülüğü Hükümlü, barındırıldığı odayı, kurum binasını ve yönetimce kendisine bırakılan şeyleri düzenli bir biçimde kullanmak ve bunlarla diğer kişilere ait eşyayı özenle korumakla yükümlüdür. Hükümlülerin Çalıştırılması Çalıştırmanın hukuki niteliği ve amacı Hükümlülerin çalıştırılması her ne kadar İnfaz Kanunu'nda hükümlünün yükümlülükleri başlığı altında düzenlenmiş olsa da Türk hukukunda hükümlülerin çalıştırılması zaruri değil, ihtiyaridir. Ceza infaz kurumu dışında çalışma Açık ceza infaz kurumlarında bulunanlar ile kapalı ceza infaz kurumlarında bulunup da açık kuruma ayrılmaya hak kazanmış hükümlüler, kurum dışındaki iş alanlarında çalıştırılabilir. Kurum içinde ve kurum dışında çalıştırmada uygulanacak ilkeler Hükümlüler, kurumların içinde veya dışında iş yurduna ait atölye, tesis ve benzeri üniteler ile kurum dışındaki başka işyerlerinde çalıştırılabilirler. Hükümlülere verilecek ücret, on altı yaştan büyükler için uygulanan asgari ücretten aşağı olamaz. Kurum dışında çalışan hükümlülerin çalışma güvenliği işverence sağlanır. Kurum hizmetinde çalışma İyi hâlli hükümlüler, idare ve gözlem kurulu kararı ile, kurum yönetimi tarafından durumlarına uygun kurum içi hizmetlerde çalıştırılabilir. Ücret ve sosyal haklar Çalışan hükümlülere ürettiklerinden elde edilen gelirden, çalışmaları karşılığı ücret ödenir ve bu hükümlüler sosyal haklardan yararlandırılırlar. Hükümlülerin Yaşam Tarzları Her kurumun, hükümlülerin kurum içindeki yaşam tarzını ayrıntıları ile gösteren bir iç yönetmeliği bulunur. Diğer Yükümlülükler Hükümlüler, kurumlarda yaşamları sırasında, kanunlarla belirtilen esas ve kurallara uymak zorundadır. Örneğin hükümlüler, yatılan yerlerde, atölyelerde, yemekhanelerde ve eğitim kurumlarında sigara içemez. Hükümlüler alkollü içkiler içemez, uyuşturucu, uçucu ve uyarıcı maddeler kullanamaz.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi

ÜNİTE ADI HÜKÜMLÜLERİN NAKLİ VE İNFAZIN GEVŞETİLMESİ

ÜNİTE NO 7

YAZAR Dr.Öğr.Üyesi BİLGEHAN SAVAŞCI TEMİZ

HÜKÜMLÜNÜN NAKLİ

Nakil, hükümlünün cezasının infaz edildiği kurumdan bir başka infaz kurumuna gönderilmesidir. Nakil kavramını, sevk kavramından ayırmak gerekir, sevk kavramı hükümlünün geçici olarak infaz kurumundan çıkarılmasıdır. Sevk söz konusu ise tutuklu ve hükümlülerin duruşma, savcılık soruşturması, hastalık yahut sınav gibi amaçlarla infaz kurumu dışına çıkarıldığı anlaşılmalıdır. Hükümlüler hakkında, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un (CeGTİK) 53/1. maddesinde belirtilen durumlarda nakil söz konusu olabilir. Maddeye göre hükümlüler, kendi istekleri veya toplu sevk, disiplin, asayiş ve güvenlik, hastalık, eğitim, öğretim, suç ve yargılama yeri nedenleriyle başka bir kuruma nakledilebilirler. CeGTİK'in 53/2e göre nakil çeşitleri kendi isteğiyle nakil, disiplin nedeniyle nakil, zorunlu nedenlerle nakil, hastalık nedeniyle nakildir. Hükümlünün kendi isteğiyle nakil Hükümlülerin kendi istekleri ile nakilin gerçekleştirilmesi için hükümlülerin; gitmek istedikleri kurumlardan durumlarına uygun en az üç yeri belirten bir dilekçe vermeleri, nakil giderlerini peşin olarak ödemeyi kabul etmeleri, koşullu salıverilmelerine beş aydan az süre kalmamış olması, iyi hâl göstermeleri, disiplin cezası almamış veya kaldırılmış olması, istekte bulunulan kurumda yer, kapsama gücü ve sınıfının uygun bulunması ve tutukevi olmaması, mahkûmiyet sürelerine uygun hükümlülerin barındırıldığı bir kurum olması, daha önce disiplin nedeniyle ayrılmak zorunda kaldıkları kurum olmaması gerekir. Disiplin nedeniyle nakil Disiplin nedeniyle naklin söz konusu olabilmesi için hükümlü, hücreye koyma cezasını gerektiren eylemlerde bulunmuş olmalı, kurum yönetimi tarafından disiplin işlemi yapılmış olması gerekir. Disiplin nedeniyle nakil konusunda kurum en üst amirinin istemi üzerine, Bakanlık tarafından karar verilebilir. Zorunlu nedenlerle nakil Kurumların elverişsiz ve yetersiz kalması, kapsama gücünün aşılması, kullanılamaz hâle gelmesi, asayiş, güvenlik, doğal afet, yangın ve büyük onarım gibi zorunlu nedenlerle başka kurumlara nakledilmeleri gerekli görülen hükümlüler, yargı çevresi dışında Adalet Bakanlığınca belirlenen ve konumlarına uygun olan diğer kurumlara nakledilebilirler. Hastalık nedeniyle nakil Hastalık nedeniyle nakil; hastaneye sevki zorunlu görülen hükümlü, bulunduğu yere en yakın tam teşekküllü devlet veya üniversite hastanesinin hükümlü koğuşuna yatırılır. Hükümlülerin nakli sırasında alınacak tedbirler Hükümlülerin nakli sırasında alınacak tedbirler, CeGTİK'in "Nakillerde alınacak tedbirler" başlıklı 58. maddesinde ve Tüzük'ün 169. maddesinde düzenlenmiştir. Hükümlülerin kuruma veya başka bir yere götürülüp getirilmesi sırasında, halkla bir araya gelmelerine ve başkaları tarafından görülmelerine engel olacak tedbirler alınır. Hükümlü, havalandırma ve ışık durumu yetersiz araçlarla eziyet verici veya onur kırıcı şekilde nakledilemez. Nakil sırasında alınacak tedbirler, hükümlünün firarını önleyici ve yukarıdaki fıkrada yazılı engelleri gerçekleştirici sınırları aşamaz, birbirleriyle ve görevlilerle herhangi bir tartışmaya girmelerini engelleyici boyutları geçemez. Hükümlülerin bir kurumdan diğerine nakledilmesi sonucunda, hükümlünün yeni geldiği infaz kurumunun yapması gereken bazı işlemler vardır. Bu işlemler, kuruma yeni gelen hükümlülere uygulanan işlemlerdir. Hükümlülerin milletlerarası nakli Hükümlülerin milletlerarası nakli hususunda Hükümlülerin Nakline Dair Sözleşme (HÜNADAS) uygulanır. Hükümlülerin, milletlerarası ceza hukuku anlamında nakli "mahkûmiyet hükmünün verildiği devlette (hüküm devleti) çekmekte olduğu hürriyeti bağlayıcı cezasının tamamını ya da bakiye kısmını diğer bir devlette (yerine getiren devlet) infazı için naklidir. Hükümlülerin milletlerarası nakli iç kuralları ile birlikte milletlerarası hukuk kuralları birlikte uygulanır. 3002 sayılı Türk Vatandaşları Hakkında Yabancı Ülke Mahkemelerinden ve Yabancılar Hakkında Türk Mahkemelerinden Verilen Ceza Mahkûmiyetlerinin İnfazına Dair Kanun ile Türkiye ve diğer ülkeler arasındaki iki taraflı sözleşmeler ve özellikle Hükümlülerin Nakline Dair Sözleşme ve bu sözleşmeye Ek Protokol uygulama alanı bulabilmektedir. İNFAZIN GEVŞETİLMESİ Bütün hükümlüler, herhangi bir zaman özgürlüklerine kavuşacaktır. İnfazın gevşetilmesi, topluma kazandırma yaklaşımı ile yakından ilişkilidir. İnfaz faaliyetinin amacı özetle, hükümlünün yeniden topluma kazandırılması, sosyalleştirilmesidir. Bu amacı gerçekleştirmek üzere, hükümlünün infaz kurumu dışındaki dünya ile iletişim kurmasının gereği olarak infazın gevşetilmesi söz konusu olur.

Hükümlünün yeniden sosyalleştiği yönünde olumlu gelişmeler hükümlüde gözlenirse, kurum içinde ve kurum dışında infaz gevşetilebilir. Hükümlün dış dünya ile ilişkisini güçlendirmenin en doğal yolunun “izin” olduğu kabul edilmektedir. Hükümlünün düzenli bir biçimde evine gidebilmesi, mahkûmiyetinin doğurduğu bazı sorunları hafifletebilecektir. CeGTİK'in 93. maddesi, yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarında bulunanlar dışındaki hükümlülere verilebilecek izinleri mazeret izni, özel izin veya iş arama izni olarak belirlemiştir. Sayılan izin biçimlerinden biri yoluyla kapalı infaz kurumu dışına çıkmış olsa bile Kanun'a göre izinde geçen süreler hükümlülükte geçmiş sayılır. İzinden dönmeyen veya iki günden fazla bir süre geçtikten sonra dönen hükümlüler hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 292'nci ve izleyen maddelerinde yazılı, hükümlü veya tutuklunun kaçmasına ilişkin hükümler uygulanır. İzin süresini iki gün veya daha az bir süre geçiren hükümlüler hakkında disiplin işlemi yapılır. İzinli iken firar eden hükümlüye bir daha izin verilmez. Salıverilme hazırlığı ve infaz sonrası Salıverilme hazırlığı, hükümlülerin tahliyelerinde topluma yeniden katılmaya hazırlıklı olmaları bakımından önem taşır Bu hazırlıklar sayesinde hükümlünün topluma yeniden katılması ve yeniden suç işleme olasılığını azaltmayı amaçlamaktadır. Bu hazırlık, özellikle uzun süreli olarak infaz kurumunda kalan hükümlüler için önem taşır Ancak, kısa süreli olarak ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin için de tekrar cezaevine dönme ihtimalini azaltmak için bu hazırlıkların etkin biçimde işletilmesi gerekmektedir. Hükümlünün salıverildikten sonraki geleceğini düzenlemeyi düşünmesini sağlayıcı tedbirler alınır ve toplumla uyumu ile ailesinin çıkarları için bu konularda hizmet veren resmî ve özel kuruluş veya kişilerle ilişki kurması doğrultusunda katkı ve yardımda bulunulur.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi

ÜNİTE ADI İnfaz Organizasyonu ve İnfaz Kurumları

ÜNİTE NO 8

YAZAR Dr.Öğr.Üyesi MEHMET GÖDEKLİ

UZUN ÖZET İNFAZ ORGANİZASYONU

Cezanın infazı öğretilde “usul olarak infaz” ve “infaz yapısı” olmak üzere iki bölüme ayrılarak incelenmektedir. Usul olarak infaz, hükümlünün infaz kurumuna alınmasından itibaren başlayan ve bu kişinin özgürlüğüne kavuşturulması anına kadar devam eden süreçle ilgilidir. İnfaz yapısı ise özellikle kurum organizasyonu ve infaz personeli ile alakalıdır. İnfaz organizasyonu denildiğinde infazın düzenleniş biçimi veya infaz teşkilatı akla gelmektedir. İnfaz organizasyonunun modern ölçütlere uyarlanması için Birleşmiş Milletler Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar’ın (ASK) 60’ ıncı maddesi ile Avrupa Cezaevi Kuralları (ACK) 65’inci maddesi dikkate alınması gerekir. İnfaz organizasyonunun görevi, iyileştirmede başarının sağlanmasıdır. Türk hukukunda infaz organizasyonun görevi, ceza infaz kurumları ve tutukevlerini yönetmek, denetlemek ve hesap işlerini izlemek, 4301 sayılı Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumunun Kuruluş ve İdaresine İlişkin Kanunla verilen görevleri yerine getirmek olarak tespit edilmiştir. İNFAZ KURUMLARI İnfaz Kurumu Kavramı İnfaz kurumlarının sınıflandırılmasında hükümevi, tutukevi, kapalı cezaevi, açık cezaevi, kadın cezaevi, çocuk cezaevi, ıslahevi gibi teknik kavramlar kullanılmaktadır. Türk hukukunda birbirinin yerine kullanılan “infaz kurumu” veya “ceza infaz kurumu” kavramı yalnız cezai yaptırım olarak hapis cezasının değil, koruma tedbiri olarak tutukluluğun da infaz edildiği alanları kapsamaktadır. İnfaz Kurumunun Unsurları Bir kurumun infaz kurumu olarak adlandırılabilmesi için fiziki unsur, personel unsuru, hükümlü ve tutuklu unsur ile hizmet unsurundan oluşan dört unsurun bulunması gerektiği kabul edilmektedir İnfaz Kurumlarının Yapısal Özellikleri İnfaz kurumları mimari açıdan içinde bulunulan ülkenin gelişmişlik seviyesi ile koşut ve kendine özgü nitelikler taşımaktadır. Bu anlamda tüm ülkelerde geçerli olan yeknesak bir infaz kurumu tipi öngörülmüş değildir. Bununla birlikte infaz kurumunun mimari yapısı insani açıdan yaşamaya elverişli koşulları sağlamak noktasında uluslararası standartlara uygun olmalıdır. İnfaz Kurumlarının Türleri İnfaz Tüzüğü’ne göre infaz kurumları kapalı, yüksek güvenlikli kapalı, kadın kapalı, çocuk kapalı, gençlik kapalı ceza infaz kurumları, gözlem ve sınıflandırma merkezleri ile açık ceza infaz kurumları ve çocuk eğitimevleri olarak ayrılmaktadır. Ülkemizde 28.5.2019 tarihi itibarıyla, 397 ceza infaz kurumu bulunmakta olup, bu infaz kurumlarının toplam kapasitesi 221.932 kişiliktir. Açık ceza infaz kurumları Açık ceza infaz kurumları, hükümlülerin iyileştirilmelerinde, çalıştırılmalarına ve meslek edindirilmelerine öncelik verilen, firara karşı engelleri ve dış güvenlik görevlisi bulunmayan, güvenlik bakımından kurum görevlilerinin gözetim ve denetimi ile yetinilen kurumlardır. Tip proje üzerine inşa edilmiş bulunan açık ceza infaz kurumlarının kapasitesi 35 ile 485 kişi arasında değişmektedir. Hükümlülerin açık ceza infaz kurumlarına ayrılmasına ilişkin esas ve usuller Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliği’nde gösterilmiştir. Açık ceza infaz kurumuna alınacak veya ayrılacak hükümlüler ile açık kuruma alınamayacak hükümlüler a) Doğrudan açık kuruma alınacak hükümlüler, b) kapalı kurumdan açık kuruma ayrılacak hükümlüler, c) çocuk eğitimevinden açık kuruma ayrılacak hükümlüler ve d) açık kuruma ayrılamayacak hükümlüler biçiminde dört başlık altında incelemek mümkündür. Kapalı ceza infaz kurumları Kapalı ceza infaz kurumu kavramı Kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fiziki engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasın olanaklı bulunduğu, yeterli düzeyde güvenlik sağlanmış ve hükümlünün gereksinimine göre bireysel, grup hâlinde veya toplu olarak iyileştirme yöntemlerinin uygulanabileceği tesislerdir. Kapalı ceza infaz kurumlarının özellikleri Kapalı ceza infaz kurumlarının birtakım özellikleri vardır. Örneğin bu kurumlar firara karşı teknik, mekanik, elektronik veya fiziki engellerle donatılmıştır. Bu kurumların oda ve tüm koridor kapıları kapalı tutulur. Kapalı ceza infaz kurumları, açık cezaevlerine ayrılmamış hükümlülerin cezalarının infaz edildiği tesislerdir. Hükümlüler iyi hâl gösterip açık cezaevlerine ayrılıncaya kadar bu kurumlarda tutulurlar. Kapalı ceza infaz kurumu modelleri Kapalı ceza infaz kurumları il ve ilçelerde bulunur. Ağır ceza teşkilatı bulunan yerlerde yer alan kapalı kurumlara “merkez kapalı ceza infaz

kurumu”; diğ er yerlerde bulunanlara ise “ilçe kapalı ceza infaz kurumu” adı verilir. Ülkemizde bağımsız tutukevleri bulunmadığı için kapalı ceza infaz kurumları aynı zamanda tutukevi görevini icra etmektedir. A tipi kapalı ceza infaz kurumları 1950 ve 1970’li yıllarda inşa edilmiş ilçe tipi infaz kurumlarıdır. Kadın ve çocuk hükümlü ve tutuklular için ayrı bölümleri bulunan bu cezaevleri 24 kişi kapasitelidir, ancak gerektiğinde 30 kişiyi de barındırabilir. A tipi ceza infaz kurumları, kapasitelerine göre, A1, A2 ve A3 olmak üzere üç tipe ayrılmaktadır. B tipi kapalı ceza infaz kurumları 7 koğuş ve 2 disiplin hücresi bulunan bu tip cezaevlerinde A tiplerinde olduğu gibi kadın ve çocuk hükümlüler için ayrı bölümler mevcuttur. C tipi kapalı ceza infaz kurumları 8 koğuş ve 4 disiplin hücresi bulunan bu tip cezaevlerinde çocuk ve kadınlar için ayrı bölümler, kütüphane ve konferans salonu mevcuttur. C tipi infaz kurumları projesine göre 164 kişi kapasiteli olmasına karşın gerektiğinde 300 kişiyi barındırabilecek kapasitededir. D tipi kapalı ceza infaz kurumları Yüksek güvenlikli infaz kurumlarından biridir. Biri idare bloğu olmak üzere 11 blok, 230 odadan oluşmaktadır. H ve L blok alt katları disiplin hücresidir. Denizli ve Diyarbakır’da bulunan kapalı infaz D tipi kapalı infaz kurumları böyledir. E tipi kapalı ceza infaz kurumları İki katlı olarak koğuş sistemine göre inşa edilmiş olan bu infaz kurumları oda sistemine dönüştürüldükten sonra 2, 4, 6, 8 ve 10 kişilik odalar elde edilmiştir. E Tipi Cezaevlerinin normal kapasitesi 600 kişi olup lüzumu durumlarında ilave ranzalarla kapasitesi 1000’e kadar ulaşabilmektedir. F tipi kapalı ceza infaz kurumları Ülkemizde F tipi kapalı ceza infaz kurumları, yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarına örnek olarak gösterilmektedir. Yüksek güvenlikli F tipi kapalı ceza infaz kurumları, tüm tretman programlarının uygulanabilmesi için uygun mekânlara sahip, mevzuatı gereğince sadece tehlikeli hükümlü ve tutuklu statüsündeki kişilerin barındırılabilceğı, fiziki yapısı, elektrik ve elektronik güvenlik sistemleri ile yönetim planı bakımından güvenliği tehdit eden unsurları en aza indirilmiş içten ve dıştan koruma görevlileri ile firara karşı engelleri bulunan ve oda sistemine göre inşa edilmiş ceza infaz kurumlarıdır. H tipi kapalı ceza infaz kurumları Oda sistemine göre inşa edilmiş bulunan bu kurum iki katlı olup iki bloktan meydana gelmektedir. 200 adet tek kişilik ve 100 adet üç kişilik bölmesi bulunmaktadır. H tipi cezaevleri 500 kişi kapasiteli olup kalorifer ile ısıtılmaktadır. K tipi kapalı ceza infaz kurumları 1970’li yılların sonunda A tiplerinin yerine inşa edilmişlerdir. K1 ve K2 olmak üzere iki tipe ayrılmaktadır. K1 tipi 42 kişilik olup, 60 kişi barındırılabilir. K2 tipinin kapasitesi ise 60 kişiliktir; ancak ilave ranzalarla bu sayı 150 kişiye çıkarılabilmektedir. L tipi kapalı ceza infaz kurumları Bu ceza infaz kurumları; büyük kentlerdeki eski ceza infaz kurumlarının yerlerine ya da kapasite yetersizliğine çözüm amacıyla inşa edilen uluslararası standartlara uygun, kapalı ceza infaz kurumlarıdır. Tutuklu ve hükümlülerin; barınma, sağlık, eğitim ve her türlü iyileştirme taleplerine cevap verecek yeterli fiziki alanlar bulunmaktadır. M tipi kapalı ceza infaz kurumları İki katlı olarak koğuş sistemine göre inşa edilmiş olan kurum oda sistemine dönüştürülmüş ve 4, 6, 8, 10 kişilik odalar elde edilmiştir. 6 disiplin hücresi bulunmakta ve bina kalorifer ile ısıtılmaktadır. T tipi kapalı ceza infaz kurumları Bu ceza infaz kurumları; L tipi ceza infaz kurumlarında olduğu gibi büyük kentlerdeki eski ceza infaz kurumlarının yerlerine ya da kapasite yetersizliğine çözüm amacıyla inşa edilen veya edilecek olan uluslararası standartlara uygun, kapalı ceza infaz kurumlarıdır. 8 kişilik 72 oda, 3 kişilik 8 oda, 1 kişilik 16 odadan olmak üzere toplam 616 kişi kapasiteli olarak planlanmış olup 3 ve 8 kişilik odalar dubleks olarak yapılmıştır. Belirli tipi olmayan ceza infaz kurumları (BTOK) Bugün için faal olan ve herhangi bir tip proje üzerine inşa edilmeyen il ceza infaz kurumu binaları kaloriferli olup, bu binalarda kadın ve çocuk hükümlüler ile jandarmanın da kurumda ayrı bir bölümü mevcuttur. Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikengellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiğı hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tabi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir. Yüksek güvenlikli infaz kurumlarında odalarda bir veya üç hükümlü bulundurulur. TCK’da düzenlenen bazı suçları örgüt faaliyeti çerçevesinde işleyenler ile ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alanların cezası bu kurumlarda infaz edilir. Ayrıca kanun gereğ i tehlikeli olduğu kabul edilen hükümlüler, idare ve gözlem kurulunun kararı ve Adalet Bakanlığının onayı ile bu kurumlara gönderilirler. Kadın kapalı ceza infaz kurumları Kadın kapalı ceza infaz kurumları, kadın hükümlülerin hapis cezalarının infaz edildiğı 5275 sayılı Kanun’un 8 ve 9’uncu, Tüzüğün 10 ve 11’inci maddelerine göre kurulmuş kurumlardır. Kadın kapalı ceza infaz kurumlarında iç güvenlik görevlileri kadınlardan oluşturulur. Çocuk kapalı ceza infaz kurumları Çocuk kapalı ceza infaz kurumları, çocuk tutukluların ya da çocuk eğitimevlerinden disiplin veya diğ er nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocukların barındırıldıkları ve firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, eğitim ve öğretime dayalı kurumlardır. Çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında on sekiz yaşını tamamlamış kişiler barındırılmaz. Bu kurumlarda mahkemelerce tutuklanmış olup yargılamaları devam eden çocuklar barındırılmakta, hüküm giyen çocuklar ise ıslahevlerine gönderilmektedir. Gençlik kapalı ceza infaz kurumları Gençlik kapalı ceza infaz kurumları, cezanın infazına başlandığı tarihte on sekiz yaşını bitirmiş olup da yirmi bir yaşını doldurmamış genç hükümlülerin cezalarını çektikleri, eğitim ve

öğretim esasına dayalı, firara karşı engelleri olan, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan kurumlardır. Çağdaş ceza infaz sistemlerinde kadın hükümlülerde olduğu gibi erkek genç hükümlüler de yetişkinlerden ayrı barındırılmakta ve yaşlarına uygun özel iyileştirme yöntemlerine tabi tutulmaktadır. Çocuk eğitimevleri Çocuk eğitimevleri; çocuk hükümlüler hakkında verilen cezaların, hükümlülerin eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amaçları güdülenek yerine getirildiği tesislerdir. “İslahevi” adı da verilen çocuk eğitimevlerinin kapasiteleri 100 ile 250 kişi arasında değişmektedir. Bu kurumlarda suç işledikleri zaman 12 ile 18 yaşları arasında bulunan ve cezasını çekmeye başladığında 18 yaşını doldurmamış olan hükümlü çocuklar barındırılmaktadır. Hükümlülerin Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrılması BM Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar’ın 8’inci maddesinde infaz kurumunda bulunanların kategorilere ayrılmasında gözetilecek ilkelere yer verilmiştir. Türk hukukunda hükümlülerin durumlarına uygun ceza infaz kurumlarına ayrımı, kanunda belirtilen gözlem ve sınıflandırma merkezleri tarafından yerine getirilir. Gözlem ve sınıflandırma merkezleri hükümlülerin ceza infaz kurumlarına dağıtılmalarını CGTİHK m. 23’te yer alan esaslar doğrultusunda gerçekleştirir.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi

ÜNİTE ADI İnfaz Kurumlarında Uygulanacak Rejim

ÜNİTE NO 9

YAZAR Dr.Öğr.Üyesi BİLGEHAN SAVAŞCI TEMİZ

Yeniden Toplum Kazandırma Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amaç, öncelikle genel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün, yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmaktır. İnfazın amaçlarına uygun bir rejimin oluşturulabilmesi için infazın güvenlik, düzen, bakım ve adalet görevleri arasında bir denge sağlanmalıdır. Yeniden topluma kazandırma hükümlünün gelecek yaşamında suç işlemekten bir yaşam sürmesini, sorumluluk sahibi olmasını sağlayacak yetenekler kazanması amacıyla infaz kurumunda gösterilen çabalarla, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da üçüncü kısımda iyileştirme başlığı altındaki düzenlemeler yeniden topluma kazandırmaya yöneliktir. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da yeniden topluma kazandırma dördüncü kısım altında iyileştirme başlığı altında düzenlenmiştir. Kanunda yer alan bireyselleştirme, eğitim, sağlığın korunması, dışarıyla ilişkiler, beden eğitimi ve boş zaman etkinlikleri, salıverme için hazırlama ve izinler düzenlemeleri ile infazın amaçlarına ulaşılma hedeflenmektedir. Bireyselleştirme Bireyselleştirme bakımında hükümlünün geçmişi, suçluluk nedenleri, suç sicili, fizik yeteneği ve ruhsal yapısı, kişisel doğası, arz edebileceği tehlike hâlleri, hapis cezasının süresi, salıverildikten sonraki beklentisi dikkate alınarak toplumun hukuka uygun hareket eden ve üretken bir üyesi olarak yaşamını sürdürmesini sağlayacak ve bireysel ihtiyaçlarına uygun bir biçimde iyileştirme programları uygulanır. Hükümlülerin yerleştirildikleri kurum veya bölümlerde bireyselleştirmeyi mümkün kılacak sayıda bulundurulmalarına özen gösterilir. Eğitim Ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre içinde hükümlüye, kişiliğini geliştirecek, eğitimini güçlendirecek, yeni beceriler elde etmesini, suç işleme eğilimini yok etmeyi sağlayacak ve salıverilme sonrasına hazırlayacak programlar uygulanır. Hükümlünün yaş, ceza süresi ve yeteneklerine öncelik verilerek ekonomik ve kültür durumuna uygun biçimde düzenlenen eğitim programları; temel eğitim, orta ve yüksek öğretim, meslek eğitimi, din eğitimi, beden eğitimi, kütüphane ve psiko-sosyal hizmet konularını kapsar. Açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlülerin örgün ve yaygın, kapalı ceza infaz kurumunda bulunan hükümlülerin yaygın öğretimden yararlanmaları sağlanır. Sağlığın Korunması ve Tıbbi Müdahaleler Kurumun sağlık koşullarının düzenlenmesi, hükümlünün acil veya olağan muayene ve tedavisi kurumun hekimi tarafından yapılır. Genel veya hastalık nedeniyle yapılan tüm muayene ve tedavi sonuçları, sağlık izleme kartına işlenir ve dosyasında saklanır. Kurum hekimi, kurumu ayda en az bir kez denetleyerek genel ve özel önlem alınması gereken hastalıklar ile kurumda sağlık koşulları yönünden alınması gereken önerileri içeren bir rapor düzenler ve kurum yönetimine verir. Hükümlünün sağlık nedeniyle hastaneye sevkine gerek duyulduğunda durum, kurum hekimi tarafından derhâl bir raporla ceza infaz kurumu yönetimine bildirilir. Hükümlüler, hangi nedenle olursa olsun, kendilerine verilen yiyecek ve içecekleri sürekli olarak reddettikleri takdirde; bu hareketlerinin kötü sonuçları ile bırakacağı bedensel ve ruhsal hasarlar konusunda ceza infaz kurumu hekimince bilgilendirilirler. Psiko-sosyal hizmet birimince de bu hareketlerinden vazgeçmeleri yolunda çalışmalar yapılır ve sonuç alınamaması hâlinde, beslenmelerine kurum hekimince belirlenen rejime göre uygun ortamda başlanır. Beslenmeyi reddederek açlık grevi veya ölüm orucunda bulunan hükümlülerden, alınan tedbirlere ve yapılan çalışmalara rağmen hayatı tehlikeye girdiği veya bilincinin bozulduğu hekim tarafından belirlenenler hakkında, isteklerine bakılmaksızın kurumda, olanak bulunmadığı takdirde derhâl hastaneye kaldırılmak suretiyle muayene ve teşhise yönelik tıbbî araştırma, tedavi ve beslenme gibi tedbirler, sağlık ve hayatları için tehlike oluşturmamak şartıyla uygulanır. Dışarıyla İlişkiler Hükümlü, belgelendirilmesi koşuluyla eş, üçüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından haftada bir kez ve ayrıca kuruma kabullerinde, zorunlu hâller dışında bir daha değiştirilmemek üzere, ad ve adreslerini bildirdiği en fazla üç kişi tarafından, yarım saatten az ve bir saatten fazla olmamak üzere çalışma saatleri içinde ziyaret edilebilir. Çocuk hükümlüler için ziyaret süresi bir saatten az, üç saatten fazla olmamak üzere belirlenir. Bu kişiler dışındaki kimselerin

ziyaretine Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yazılı olarak izin verilebilir. Görüşler, koşul ve süreleri Adalet Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikle kapalı ve açık olmak üzere iki biçimde yaptırılır. Kapalı görüş Kapalı görüş, hükümlü ve tutuklular ile ziyaretçilerinin her türlü maddi temasının önlenmesi, konuşulanların hazır bulunan görevli tarafından işitilebilecek şekilde izlenebildiği ve ceza infaz kurumu idaresinin bu iş için tahsis ettiği özel bölümde yapılan görüşmelerdir. Hükümlü ve tutuklular; eşi, anne, babası, büyükanne ve büyükbabası, çocuğu, torunu, kardeşi, gelini, damadı, kayınbiraderi, baldızı, yengesi, eniştesi, görümcesi, kayınvalidesi, kayınpederi, kayınvalidesinin annesi ve babası, kayınpederinin anne ve babası, eşinin başkasından olma çocuğu, büyükanne ve büyük babasının anne ve babaları, torun çocuğu, kardeş çocuğu, eşi, amcası, halası, dayısı, teyzesi ve bunların eşleri ile vasisi ve kayımıyla görüşebilir. Hükümlü ve tutuklular, yukarıda sayılanlar dışında kalan üç ziyaretçisinin adı ve soyadı ile bilmesi hâlinde adresini ceza infaz kurumuna kabulünden ve kendisine bu hususun tebliğ edildiği tarihten itibaren 60 gün içinde bildirir. Bu ziyaretçiler, ölüm, ağır hastalık, doğal afet, hükümlü ve tutuklunun nakli ya da ziyaretçinin ziyaret olanağını ortadan kaldıracak yerleşim yeri değişikliği gibi zorunlu hâller dışında değiştirilemez. Ceza infaz kurumu yönetimince, gerekli görülmesi hâlinde bildirilen ziyaretçiler hakkında, ziyarette bulunmalarında sakınca bulunup bulunmadığı konusunda kolluk aracılığıyla araştırma yaptırılır. Sakıncalı görülenlere ziyaret izni verilmez ve yeni ziyaretçinin bildirilmesi istenir. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlü olanları; eşi, çocukları, torunları, torunlarının çocukları, annesi, babası, büyükannesi, büyükbabası, büyükannesi ve büyükbabasının anne ve babaları, kardeşleri ve vasisi dışında kimse ziyaret edemez. Açık görüş Açık görüş, hükümlü ve tutuklular ile ziyaretçilerinin maddi temasına imkân verecek şekilde, konuşulanların hazır bulunan görevli tarafından işitilebildiği ve izlenebildiği, ceza infaz kurumunun bu iş için tahsis edilmiş özel bölümünde yapılan ziyaret ve görüşmelerdir. Hükümlü ve tutuklular, Bakanlıkça uygun görülen, dinî ve milli bayramlar ile özel günlere mahsus olmak üzere, belirlenen tarihlerde, anne, baba, eş, çocuk, torun, büyükanne, büyükbaba ve kardeşleriyle açık görüş yapabilir. Bakanlıkça belirlenen yakınları olmayan hükümlü ve tutuklular, üçüncü dereceye kadar olan akrabalarından en çok üç kişiyle görüşebilirler. Ancak; bu fıkra hükmü, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükümlüler hakkında uygulanmaz. Ziyaret ve görüşlerde uyulacak esaslar Kapalı ve açık ceza infaz kurumlarına ziyaret veya görüşe gelen resmî heyet ve özel kişiler, kurum güvenliğini tehlikeye sokacak davranışlarda bulunamaz, kurum güvenliği için alınan ve uygulanan yasal ve idarî tedbirlerin değiştirilmesini isteyemezler. Kurumun düzen ve güvenliğini, hükümlülerin sağlığını bozabilecek nitelikteki eşya ve maddeler ile her türlü iletişim araçları ve taşıma izin belgesi olsa da silahlar kuruma sokulamaz. Ziyaret ve görüşlerde hükümlülere para, kıymetli evrak ve eşya verilemez Kurum görevlileri ve dış güvenlik görevlileri dâhil olmak üzere, sıfat ve görevi ne olursa olsun, ceza infaz kurumlarına girenler duyarlı kapıdan geçmek zorundadır. Bu kişilerin üstleri metal dedektörle aranır; eşyaları x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirilir, ayrıca şüphe hâlinde elle aranır. Bu cihazların bulunmadığı yerlerde arama ve kontrol elle yapılır. Beden Eğitimi ve Boş Zaman Etkinlikleri Hükümlünün toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunur ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanır. Hükümlü, çalışma saatleri dışında ve belirlenecek düzene göre idarece tertiplenen kurslara katılabilir ve kütüphaneden yararlanabilir. Bu konudaki programlar uzmanların önerileri ve hükümlünün istekleri dikkate alınarak kurum yönetimince belirlenir.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi
ÜNİTE ADI Ceza İnfaz Kurumlarında Düzen Ve Güvenlik
ÜNİTE NO 10
YAZAR Dr.Öğr.Üyesi BİLGEHAN SAVAŞCI TEMİZ

CEZA İNFAZ KURUMLARINDA DÜZEN VE ASAYİŞ

Kurumların iç güvenliği, Adalet Bakanlığına bağlı infaz ve koruma görevlileri tarafından sağlanır. İç güvenlik görevlileri, gerektiğinde dış güvenlik görevlileri ile iş birliği yapar. Açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerindeki idare ile infaz ve koruma görevlileri; firarların önlenmesi, asayiş ve disiplinin sağlanması için gözetim ve denetimle yükümlüdürler. Açık kurumlar ile çocuk eğitimevlerindeki idare ile infaz ve koruma görevlileri; firarların önlenmesi, asayiş ve disiplinin sağlanması için gözetim ve denetimle yükümlüdürler. İNFAZ KURUMLARINDA BULUNDURULABİLECEK EŞYALAR

Mutfak teşkilatı olan ceza infaz kurumlarında bulundurulabilecek gıda maddeleri Koğuş, oda ve eklentilerinde kantinden temin edilebilen sebze, meyve ve diğer gıda maddeleri bulunabilir. Ceza infaz kurumunda, annesiyle birlikte kalan çocuklara ve süt emziren annelere, cins ve miktarı doktor tarafından belirlenen ihtiyaç duydukları gıda maddelerini bulundurmalarına izin verilir. Yeme ve İçmede Kullanılan Araç Ve Gereçler Koğuş, oda ve eklentilerinde, her hükümlü için kantinden temin edilmek şartıyla bir adet uç kısmı sivri olmayan on santimetre uzunluğunda bıçak, plastik veya yumuşak metalden imal edilmiş çatal, yemek ve çay kaşığı, 0.50 mm. kalınlığında iki adet metal yemek tabağı ve ikişer adet cam su bardağı ile çay bardağı ve tabağı bulundurulabilir. Giyim eşyaları Hükümlülerin koğuş, oda ve eklentilerinde birer adet palto, manto ve mont, iki adet ceket veya ceket yerine kullanılabilen hırka, dört adet pantolon ve/veya etek, bayan için iki adet elbise, bir takım eşofman, dört adet gömlek, iki adet kazak, iki takım pijama, bir spor ayakkabısı, bir kışlık ayakkabı, bir iskarpin, üç adet tişört, iki adet kravat, bir adet kemer, gerektiği kadar iç çamaşırı, çorap, bir terlik, havlu ve bir bornoz ile kaşkol, 25/11/1925 tarihli ve 671 sayılı Şapka İktisâsı Hakkında Kanun'a aykırı olmayan bir adet şapka bulundurulmasına izin verilir. Süreli veya süresiz yayınlar ile kitaplar Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir. Elektrikli eşyalar Koğuş, oda ve eklentilerinde, kantinden temin edilmek koşuluyla bir adet otuz yedi ekran televizyon ile elektrikli su ısıtıcısı, saç kurutma makinesi ve büro tipi buzdolabı ile kurumun bulunduğu coğrafi bölgenin iklim koşulları dikkate alınarak her koğuş veya odada bir adet vantilatör bulundurulmasına izin verilebilir. Ayrıca her hükümlü, kurum kantininden satın almak kaydıyla bir adet kulaklıklılı küçük el radyosu bulundurulabilir. Müzik aletleri Her hükümlüye, elektrikli olmamak ve idarece belirlenen saatlerde kullanılmak koşuluyla vurgulu çalgılar dışında saz, ud, gitar, kemençe, keman, flüt, mızık, ney, kanun gibi müzik aletlerinden biri verilebilir. Temizlik Hükümlüler, koğuş, oda veya eklentilerinde, kantinden temin edilmek koşuluyla kişisel ve çevresel temizliklerini temin için tarak, saç fırçası, sabun, kese, diş macunu, diş fırçası, tıraş sabunu, şampuan, parfüm, krem, saç boyası, çakısı bulunmayan tırnak makası, plastik saplı tıraş bıçağı, beş adet plastik elbise askısı, çamaşır mandalı ve gündelik hayatta kullanılan plastik eşyalar ile idarece uygun görülen uzunlukta çamaşır ipi bulundurulabilir. El işi faaliyetleri Hükümlülerin, gerekli malzemeler kantinden temin edilmek koşuluyla, el işi faaliyetlerini, ceza infaz kurumlarının uygun bölümlerinde yapmaları esastır. İNFAZ KURUMLARINDA ARAMA VE SAYIM Arama ve Sayım Kurumlarda, odalar ve eklentilerinde, hükümlülerin üst ve eşyasında habersiz olarak her zaman arama yapılabilir. Her ay bir kez mutlaka arama yapılır. Aramalar, gerektiğinde dış güvenlik görevlileri veya kolluk kuvvetleriyle veya diğer kamu görevlilerince ortaklaşa gerçekleştirilebilir. Hükümlünün üzerinde, kuruma sokulması veya bulundurulması yasak madde veya eşya bulunduğu dair makul ve ciddi emarelerin varlığı ve kurum en üst amirinin gerekli görmesi hâlinde, çıplak olarak veya beden çukurlarında Kanunda belirtilen usullere göre arama yapılabilir. DİSİPLİN CEZA VE TEDBİRLERİ, ÖDÜLLENDİRME Disiplin Cezalarının Niteliği ve Uygulama Koşulları Hükümlü hakkında kurumda, düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde, eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanır. Disiplin cezaları ve tedbirleri Çocuklar haricindeki hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin cezaları ağırlık derecesine göre kınama, bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma, ücret

karşılığın çalışılan işten yoksun bırakma, haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama, ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma ve hücreye koymadır. Çocuk hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirleri Çocuk hükümlüler hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirleri, çocuğun disiplin cezası gerektiren eyleminin gerçekleşme riskinin bulunması hâlinde bu riski ortadan kaldırmak veya soruşturma sürerken giderilmesi güç ve imkânsız zararların doğmasını önlemek amacıyla uygulanan ve ceza niteliği taşımayan koruma ve önleme amaçlı tedbirlerdir Çocuklar hakkında uygulanabilecek disiplin tedbirleri teşvik esaslı ayrıcalıkları ertelemek, kaldığı odayı ve odayı ve yatakhaneyi değiştirmek, bulunduğu kurumun başka bir kısmına nakletmek, meslek eğitiminin bütünlüğünü ve sürekliliğini bozmayacak şekilde çalıştığı iş yerini veya atölyeyi değiştirmek, belli yerlere girmesini yasaklamak, bazı eşyaları bulundurmasını veya kullanmasını yasaklamaktır. Disiplin soruşturması Uyarma, kınama ve bazı etkinliklere katılmaktan alıkoyma cezaları kurumun en üst amiri tarafından verilir ve uygulanır. Hükümlülerin diğer disiplin cezalarını gerektiren eylemlerinin öğrenilmesinden itibaren derhâl ve en geç iki gün içinde kurum en üst amirince atanan bir görevli tarafından soruşturmaya başlanır. Soruşturma en geç yedi gün içerisinde tamamlanır ve düzenlenen rapor ve ekleri disiplin kuruluna sunulur. Soruşturma süresi eylemin ve soruşturmanın niteliğine göre infaz hâkiminin yazılı onayı ile yedi güne kadar uzatılabilir. Yönetim tarafından alınabilecek tedbirler Yönetim, disiplin soruşturması yapılan hükümlünün odasını, iş ve çalışma yerini değiştirebilir, hükümlüyü kurumun başka kesimine nakledebilir veya diğer hükümlülerden ayırabilir. Kurumun düzeninin ve kişilerin güvenliklerinin ciddi tehlikeyle karşı karşıya kalması hâlinde, asayiş ve düzeni sağlamak için Kanunda açıkça belirtilmeyen diğer tedbirler de alınır. Tedbirlerin uygulanması, disiplin cezasının verilmesine engel olmaz. Zorlayıcı araçların kullanılması Hiçbir hâlde zincir ve demire vurmak tedbir olarak uygulanmaz. Kelepçe ve bedensel hareketleri kısıtlayıcı araçlar yetkili makamın önüne getirildiğinde çıkarılmak kaydıyla, sevk ve nakil sırasında kaçmayı önlemek için, hekimin talimat ve gözetiminde olmak üzere tıbbi nedenlerle, diğer kontrol usûllerinin yetersizliği hâlinde hükümlünün kendisine veya başkalarına zarar vermesine veya eşyayı tahrip etmesine engel olmak için kurum en üst amirinin emriyle, kullanılabilir. Ödüllendirme Kurum içindeki veya dışındaki genel durumları, iyileştirme etkinliklerine ilgileri ve uyumları, kurum düzenine karşı tutumları, kendilerine verilen işlerdeki gayretleri gibi beklenen davranış ve tutumları gösteren hükümlülere teşvik esaslı ayrıcalıklar tanınır.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi

ÜNİTE ADI İnfaz Kurumlarının İdaresi, İnfaz Personeli ve İnfazın Denetimi

ÜNİTE NO 11

YAZAR Dr.Öğr.Üyesi MEHMET GÖDEKLİ

UZUN ÖZET İNFAZ KURUMLARININ İDARESİ

Türk hukukunda ceza infaz kurumları yönetim bakımından müdürü bulunan ve bulunmayan olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Müdür bulunan kurumlarda hiyerarşik amir ceza infaz müdürüdür. Müdürü bulunmayan kurumların amiri ise idare memurudur. İNFAZ PERSONELİ İnfaz Personelinin Eğitimi Türkiye’de infaz personelinin eğitimi Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri Personeli Eğitim Merkezleri Kanunu (CTEK) ile düzenlenmektedir. Ceza infaz kurumları ve tutukevleri personelini yetiştiren eğitim merkezlerinin görevleri CTEK m. 4’te düzenlenmiştir. İnfaz Personelinin Türleri Ceza infaz kurumlarında yetki ve sorumluluklarına göre iki tür personel grubu bulunmaktadır. Bunlardan ilki yönetici personel, ikincisi ise hizmet personeli olarak adlandırılır. Yönetici personel Müdürü bulunan ceza infaz kurumlarında müdür ve yeteri sayıda ikinci müdürden (müdür yardımcısı) oluşan personeli ifade eder. Hizmet personeli Ceza infaz kurumlarının yönetim servisi, güvenlik ve gözetim servisi, teknik servis, psiko-sosyal yardım servisi, sağlık servisi, eğitim ve öğretim servisi, işyurdu servisi ve yardımcı hizmetler servisi olarak adlandırılan birimlerinde görev yapan personeli ifade eder. İnfaz Personelinin Görev ve Yetkileri Müdür Müdür, ceza infaz kurumunun en üst amiri olup aynı zamanda işyurdunun da müdürüdür. Görevlerinden dolayı sıralı amirlerine karşı sorumludur. Müdürün görevleri İnfaz Tüzüğü’nün 19’uncu maddesinde gösterilmiştir. Müdür, kurum personeli üzerinde hiyerarşi yetkisini kullanmak, kurum personelini gözetmek ve denetmekle yükümlüdür. İkinci müdür İkinci müdür, müdürün yardımcısı olup müdür tarafından kendisine verilen işleri yürütmek ve müdürün yokluğunda kendisine vekâlet etmekle görevlidir. Yönetim servisi Yönetim servisi, kurumun personel işlemleriyle hükümlü ve tutuklular hakkındaki her türlü idari ve mali hizmetlerin yürütüldüğü servistir. Yönetim servisinde, idare memuru, ambar memuru ve cezaevi kâtabi görev yapar. İdare memuru Müdürü bulunan kurumlarda kurum müdürü ve ikinci müdürlerden sonra gelen yönetici personeldir. Ambar memuru Kurumun yazı işlerini ve müdürün kendisine verdiği diğer işleri yapar. Güvenlik ve gözetim servisi Kurumun güvenliği, düzeni ve disiplininden sorumludur. Güvenlik ve gözetim servisi personeli, sorumlu infaz ve koruma başmemuru, infaz ve koruma başmemuru ile infaz ve koruma memurudur. Güvenlik ve gözetim servisi personeli Sorumlu infaz ve koruma başmemuru, infaz ve koruma başmemuru ile infaz ve koruma memurudur. Sorumlu infaz ve koruma başmemuru Kurumun güvenlik ve gözetiminden, infaz ve koruma başmemurları ile infaz ve koruma memurlarının sevk ve idaresi ile organizasyonundan sorumludur. İnfaz ve koruma başmemuru Kurumdaki güvenlik, düzen ve disiplinin sağlanması için infaz ve koruma memurlarının sevk ve idaresinden sorumludur. İnfaz ve koruma memuru Kurumun güvenlik, düzen ve disiplininin sağlanması ile görevlidir. Güvenlik ve gözetim servisinin görev alanı Bu serviste görev yapanlar, sayım, nöbet ve iyileştirme çabaları görevlerini yerine getirir. Sayım Sayım sırasında mevcudun tam olup olmadığı kontrol edilir ve sayım defteri sayıma katılan görevliler tarafından isim yazılarak imzalanır. Nöbet İnfaz ve koruma başmemurları ile infaz ve koruma memurları, kendilerinin sorumluluğuna verilen nöbet yerlerinde görevlerini yerine getirirler. İyileştirme çabaları Güvenlik ve gözetim servisi görevlileri, topluma kazandırma çalışmalarına katkı sağlar ve koşulları varsa iyileştirme çalışmalarında ve kurslarda görevlendirilebilir. Zor kullanma yetkisi İnfaz ve koruma başmemuru ile infaz ve koruma memuru meşru savunma ve zorunluluk hâli varsa kurum en üst amirinin izni ile zor kullanabilir. Acil hâllerde tehlikenin ortadan kaldırılması amacıyla izin alınmaksızın da zor kullanılabilir. Zor kullanan personel gerekenden fazla kuvvet kullanamaz. Çalışma süreleri ve izinler İnfaz ve koruma başmemurları ile infaz ve koruma memurları, zorunlu hâller dışında, günde sekiz saat çalışır ve haftada iki gün tatil yapar. Teknik servis Kurumun araç ve gereçleri ile binanın bakım, onarım ve tamirat işlerini yapar. Psikososyal yardım servisi Personel ve hükümlülerin ruh ve beden sağlığına ilişkin koruyucu, geliştirici programları araştırır. Psikososyal yardım servisinde, psikolog ve sosyal çalışmacı görev yapar. Sağlık servisi Kurumda koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerini cezaevi tabibinin başkanlığında yerine getiren servistir. Sağlık servisinde cezaevi tabibi, dış tabibi, eczacı, veteriner, diyetisyen, sağlık memuru ve hayvan sağlık memuru görev yapar. Hekimler Ceza infaz kurumlarında

görev yapan hekimler, cezaevi hekimi ile dış hekimidir. Cezaevi hekimi Kurumun sağlık koşullarını düzenleyerek hükümlülerin ve kurum personelinin muayene ve tedavilerini yapar. Dış hekim Hükümlülerle kurum personelinin, ağız ve diş sağlığıyla ilgili koruyucu ve tedavi edici hizmetlerini yapar. Hekimlerin ortak görev ve sorumlulukları Cezaevi tabibi ve dış tabibi, sağlık servisinde çalışan diğer personel ile birlikte, çalışma süreleri içinde sağlık gözetimine dair işleri yapmak amacıyla, ortak görev anlayışı içinde hareket eder. Sağlık gözetimi Tabipler kurumu sık sık denetler ve kurumun mevcuduna göre ayda bir veya iki kez olmak üzere kurumun tamamını gezerek kurumun genel sağlık durumunu kontrol eder. Çalışma süreleri Tabipler, diğer unvanlardaki personel gibi kurumun özelliği dikkate alınarak vardiya sistemine göre çalıştırılabilir. Eczacı Cezaevi tabibinin vereceği reçetelere göre ilaçları hazırlar. Veteriner Hayvancılık faaliyetinde bulunulan işyurtlarında, üretimin sağlıklı biçimde yapılabilmesi için koruyucu ve tedavi edici önlemleri alır. Diyetisyen Kurumlarda kalan hükümlüler ile iştah edilen personelin yeterli kalori esasına göre sağlıklı beslenmesini sağlayıcı düzenlemeler yapar. Sağlık memuru Cezaevi tabibinin gözetimi altında, onun göstereceği işleri yapar. Hayvan sağlık memuru Koruyucu ve tedavi edici hayvan sağlık hizmetlerini yerine getirir. Eğitim ve öğretim servisi Kurumdaki eğitim ve öğretim hizmetleri ile kültürel etkinlikler ve kütüphane çalışmalarının yürütüldüğü servistir. Bu serviste öğretmen ve kütüphaneci görev yapar. Öğretmen Hükümlülerin eğitim ve öğretimleri ile manevi kalkınmalarını sağlar. Kütüphaneci Kütüphane ve kitaplığa gelen eserlerin kaydını, bakım ve muhafazasını yapar. İşyurdu servisi Kurumun işyurdu çalışmalarını düzenleyen servistir. İşyurdu servisinde; işyurdu müdürü, sayman, veznedar, tahsildar, işyurdu ambar memuru, satınalma memuru, bütçe, satın alma, pazarlama ve benzeri işlerden sorumlu görevliler ile işçi statüsünde çalışan personel görev yapar. Sayman İşyurdunun para ve muhasebe işlerini, mevzuat çerçevesinde yerine getirir. Veznedar Kasadan yapılacak ödemeleri veya kasaya yapılan tahsilatla ilgili işlemleri ve kayıtları düzenler. Tahsildar Günlük tahsilatı bordro düzenlemek suretiyle vezneye yatırır, veznedarın bulunmadığı zamanlarda bu göreve vekâlet eder. Ambar memuru İşyurdu ambarına gelen malzemenin teslim alınması, kayıtlarının tutulması ve muhafazası ile ihraç işlemlerini yapar. Satınalma memuru İşyurdu müdürü veya ihale yetkilisinin, satınalma öncesi veya satınalma sırasında vereceği görevleri yapar. Bütçe, pazarlama ve benzeri işlerden sorumlu görevliler İşyurdunun bütçe, pazarlama, araştırma ve geliştirme gibi hizmetlerini yürütürler. İşçi statüsünde çalışan personel İşyurdu faaliyetlerinde iş kanunlarına tabi olarak sözleşmeli personel çalıştırılabilir. Yardımcı hizmetler servisi Kurumun en üst amirinin vereceği işler ile çalıştığı iş kolunun bütün gereklerini yerine getirir. İNFAZ PERSONELİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE YASAKLAR İnfaz Personelinin Yükümlülükleri İnfaz personelinin mevzuata uyma, tarafsız hareket etme, eşit işlem yapma ve sır saklama yükümlülükleri bulunmaktadır. Mevzuata uyma yükümlülüğü Ceza infaz kurumlarında çalışan personelin, kamu görevlilerinin tabi olduğu mevzuata uygun hareket etmesi gerekir. Tarafsız hareket etme yükümlülüğü Görevin özelliği nedeniyle, infaz personeli, hükümlülere karşı ciddi, dürüst ve tarafsız davranır. Eşit işlem yapma yükümlülüğü Kurum personeli, bütün hükümlü ve yakınlarına dil, din, mezhep, ırk, renk, cinsiyet ve düşünce ayrımı gözetmeksizin eşit işlem yapmak zorundadır. Sır saklama yükümlülüğü Kurum personeli, görevi nedeniyle kendisine verilen veya edindiği bilgileri ve gizli kalması gereken diğer belgeleri kanunlarla belirtilen hâller dışında açıklayamaz veya yayımlayamaz. İnfaz Personelinin Yasak Tutum ve Davranışları İnfaz personeli, kamu görevlisi olmanın getirdiği sorumluluğa ve hükümlü ve tutuklulara dair bazı yasaklara uygun hareket etmelidir. Aksi hâlde mevzuatın öngördüğü yaptırımlar söz konusu olur. Kamu görevlisi olmanın gerektirdiği yasaklar Ceza infaz kurumu personeli, kamu görevlileri için yasaklanmış tutum ve davranışlarda bulunmamak zorundadır. Hükümlü ve tutuklularla ilişkilere yönelik yasaklar Ceza infaz kurumu personelinin hükümlü veya yakınlarından para, hediye veya buna benzer şeyleri almaları, vermeleri veya bunlarla alım satım işlemleri yapmaları yasaktır. Yasakların ihlali hâlinde uygulanacak yaptırımlar Yasaklara riayet etmeyen ceza infaz kurumu personeli hakkında, Devlet Memurları Kanunu'nda ve Adalet Bakanlığı Disiplin Kurulları ve Disiplin Amirleri Yönetmeliği'nde yazılı disiplin işlemleri uygulanır. İNFAZ KURUMUNDA YER ALAN KURULLAR VE GÖREVLERİ İnfaz kurumunda yer alan kurullar; idare ve gözlem kurulu, işyurdu kurulu, disiplin kurulu ve eğitim kurulu olarak sıralanmaktadır. İdare ve Gözlem Kurulu Kurum müdürünün başkanlığında, gözlem ve sınıflandırmadan sorumlu ikinci müdür, idare memuru, cezaevi tabibi, psikiyatrist, psikolog, sosyal çalışmacı, öğretmen, infaz ve koruma başmemuru ile kurum müdürü tarafından teknik personel arasından seçilen bir görevliden oluşur. İnfaz Tüzüğü m. 40'ta düzenlenen görevleri yerine getirir. İşyurdu Yönetim Kurulu İşyurdu müdürünün başkanlığında, işyurdundan sorumlu ikinci müdür, sayman, idare memuru, ambar memuru ve cezaevi kâtibinden oluşur. İnfaz Tüzüğü m. 41'de düzenlenen görevleri yerine getirir. Disiplin Kurulu Kurum müdürünün başkanlığında idare memuru, psiko- sosyal yardım servisinde görevli her meslek grubundan kurum müdürü tarafından seçilen birer temsilci, öğretmen, atölye şefi ile sorumlu infaz ve koruma başmemurundan oluşur. İnfaz Tüzüğü m. 42'de düzenlenen görevleri yerine getirir. Eğitim Kurulu Kurum müdürünün başkanlığında, eğitimden sorumlu ikinci müdür, cezaevi tabibi, psikolog, sosyal çalışmacı ve kurumda görev yapan bütün öğretmenler ile kütüphaneciden oluşur. İnfaz Tüzüğü m. 43'te düzenlenen görevleri yerine getirir.

İNFAZ PERSONELİNİN DENETİMİ Ceza infaz kurumlarının denetiminde birbirinden farklı denetim birimleri görev almaktadır. Öğretide denetim organları “siyasi”, “adli”, “idari” ve “uluslararası” denetim şeklinde dörde ayrılmaktadır. Siyasi Denetim TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, insan hakları ihlallerinin bulunup bulunmadığını saptamak üzere ceza infaz kurumlarını denetlemelidir. Komisyonun görev ve yetkileri, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu’nda yer almaktadır. Adli Denetim Ceza infaz kurumlarının adli denetimi görevi infaz hâkimlikleri tarafından yerine getirilir. İnfaz hâkimliklerinin kuruluş, görev, çalışma esas ve usulleri İnfaz Hâkimliği Kanununda (İHK) düzenlenmiştir. İşlem veya faaliyetlerin öğrenildiği tarihten itibaren on beş gün, her hâlde yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurulabilir. İdari Denetim İdari denetimle yetkili ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının görev ve yetkilerine ilişkin esas ve usuller Ceza İnfaz Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu (İKK) kapsamında düzenlenmiştir. İzleme kurulları, en az üç ayda bir olağan olarak asıl üyelerin salt çoğunluğu ile toplanır. Raporlar, katılan üyelerin salt çoğunluğu ile kabul edilir. Uluslararası Denetim İnfazın gerçekleşmesi aşamasında insan haklarının ihlal edilip edilmediğine dair denetim gerçekleştiren organların başında işkenceyi önleme komiteleri gelmektedir. Birleşmiş Milletler İşkencenin Önlenmesi Komitesi İnsan hakları alanında yüksek ahlaki yetenek ve yetkileriyle tanınmış, kişisel ehliyetleriyle hizmet edecek on uzmandan oluşmaktadır. Komite kendi çalışma kurallarını tesis eder. Komitede altı üye çoğunluk nisabını teşkil eder. Komite kararları mevcut üyelerin çoğunluk oyu ile alınır. Avrupa Konseyi İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi Komite üyeleri, çeşitli mesleklerden gelen bağımsız ve tarafsız uzmanlardır. Komite heyetlerinin gözetim yerlerine sınırsız erişim ve buralarda herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın dolaşma hakları vardır.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi

ÜNİTE ADI Koşullu Salıverilme

ÜNİTE NO 12

YAZAR Arş.Gör. KEMAL GÜNLER

KOŞULLU SALIVERİLME

Hapis cezalarının yegâne amacı, yalnızca mağduru ve yakınlarını tatmin etmek, onların intikam duygularından suçluyu korumak, acı ve ıstırap vermek ya da yapılan haksızlığı ödetmekle de sınırlı değildir. Hürriyeti bağlayıcı cezalar, aynı zamanda elverişli iyileştirici tedbirler ile birlikte uygulandıklarında hükümlünün yeniden topluma kazandırılmasını, diğer bir anlatımla ıslahını sağlamaya yararlar; eğitim, sanat, spor, din ve kültür faaliyetleri gibi çeşitli alanlarda öğretici, yetiştirici, ıslah edici tedbirlerle mahkûmu uslandırarak resosyalizasyonunu gerçekleştirmeye çalışırlar. Kanun koyucu hem ıslah olanla olmayan mahkûmu birbirinden ayırmak hem de ıslah olmayı teşvik etmek maksadıyla gözlemlenen tutum ve davranışlarıyla işlediği suçtan pişmanlık duyduğu anlaşılan iyi hâlli hükümlülerin ceza sürelerinin tamamen dolmasından önce toplumsal hayata dönmelerini mümkün kılan bir infaz kurumu olarak koşullu salıverilme müessesesine yer vermiştir. Cezanın infazı sırasında şahsileştirilmesine de hizmet eden koşullu salıverme kurumu, belirtilen bu özellikleri ile günümüz ceza hukukunun önemli kurumlarından birini oluşturmaktadır.

KOŞULLU SALIVERİLME KAVRAMI

Tanımı

Koşullu salıverilme kavramı, mahkûm edildiği hapis cezasının kanunda belirtilen kısmını iyi hal ile geçiren hükümlünün, konulan şartlara riayet etmemesi durumunda geri alınması şartı ile mahkûmiyet süresi bütünüyle bitirilmeden yetkili merci tarafından alınacak bir kararla salıverilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Koşullu salıverilme, ceza infaz kurumunda cezasını çekmekte olan, bunun sonucu olarak belli bir ıslah ve terbiye programına tabi tutulan, bütün tutum ve davranışları gözlemlenen mahkûmun işlediği suçtan dolayı pişmanlık duyması hâlinde, mahkûm olduğu ceza süresi tamamlanmadan ceza infaz kurumunun dışına çıkarılmasına ve cezasının kalan kısmını herhangi bir suç işlememesi ve kendisine yüklenen yükümlülüklerle uygun davranması koşuluyla dışarıda geçirmesine imkân tanınması olarak da tanımlanmaktadır.

Koşullu salıverilmenin tanımından hareketle kurumun bazı ayırt edici özelliklerinden söz etmek mümkündür. Buna göre hürriyeti bağlayıcı cezanın tamamen infazından önce hükümlünün serbest bırakılması şeklinde gerçekleştiğinden koşullu salıverme, sadece hapis cezaları bakımından söz konusu olur. Koşullu salıvermeye karar verme yetkisi kural olarak adli makamlara aittir.

Amacı

Koşullu salıverilme, İngiltere’de değişik uzak ülkelerde bulunan kolonilerindeki iş gücü ihtiyacını karşılamak amacıyla infaz rejimi içinde bir yöntem olarak geliştirilmiş ve daha sonraları farklı uygulamış biçimiyle Kıta Avrupası’nda da benimsenmiştir. 1717 yılından itibaren uygulanan bu sistemde koşullu salıverilme, kalabalıklaşan cezaevlerini boşaltmak için bir çare ve ağır suçlulardan kurtulmanın en ucuz ve kalıcı yolu olarak da değerlendirilmiştir. Bu kurumdan cezaevlerinde disiplini sağlamak ve hükümlülerin sosyalleşmesini gerçekleştirmek için yararlanan ilk ülke ise 18. yüzyılda Amerika olmuştur.

Tarihsel gelişim sürecinde farklı amaçlarla kullanılsa da günümüzde koşullu salıverilme, hükümlüler, özellikle de uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûm olanlar üzerinde, cezaevi hayatının olumsuz etkilerinin azaltılmasını ve bu kişilerin sosyal rehabilitasyonunu sağlayan bir kurum olarak görülmektedir. Koşullu salıverilme müessesesinin asıl fonksiyonu cezanın “özel önleme” amacı ile ilgili olup hapis cezasının infazı esnasında hükümlüde kendi kendini denetleme duygusunun geliştirilmesi ve onun peyderpey sosyal hayata hazırlanması önem taşımaktadır. İşte koşullu salıverilme bu bakımdan cezaevi koşullarından ve hürriyeti bağlayıcı cezanın olumsuz etkilerinden hükümlülerin korunmasına hizmet eder.

Koşullu salıverilme sayesinde, mahkûm olduğu ceza süresi dolmadan özgürlüğüne kavuşacağı ümit ve beklentisiyle hükümlü, cezaevinde uygulanan ıslah ve terbiye programlarına olumlu cevap vermekte, cezaevi disiplinine uymaktadır. Ceza süresinin dolmasından önce cezaevi dışına çıkacağı ve böylece özgürlüğüne daha erken kavuşacağı ümidi hükümlüyü iyi hâl sergilemeye motive etmekte ve hükümlü

kendisine uygulanan ıslah programına elinden geldiği kadar uymaya çalışmaktadır. Aynı şekilde iyi hâlli olmayan hükümlüler de çevrelerinde kurumdan yararlananları görerek iyi hâlli olmaya özendirilmektedir. Böylece, şartla salıverme suçluların ıslahında uygun bir ceza politikası hâline gelmekte ve özel önleme fonksiyonuna hizmet etmektedir. Koşullu salıvermenin kabul edilmesinin sebep ve faydaları konusunda mahkûmun iyi hâlini teşvik etmesi, cezaların şahsileştirilmesini temin etmesi, cezalar sistemini tamamlaması, cezaevlerinde disiplin ve düzenin tesisinde faydalı olması ve devlet yönünden tasarruf yapılmasını sağlaması da zikredilmektedir.

Bir infaz kurumu olan koşullu salıverilmenin zaman zaman farklı maksatlarla da kullanıldığı bilinmektedir. Türk hukukunda ise sık sık örtülü af işlevi gördüğü ve böylece amacının dışında uygulandığı da kaydedilmekte, bu gibi sosyal ve ekonomik düşüncelerle koşullu salıverilme müessesesinin maksadı dışında uygulanmasının kuruma ilişkin hukuki yaklaşımların göz ardı edilmesi sonucunu doğurduğu belirtilmektedir.

Hukuki Niteliği

Koşullu salıverilmenin hukuki niteliği konusunda Türk öğretisinde farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bunun suçlu lehine kabul edilmiş bir lütf/atıfet mi, bir hak mı yoksa cezaların bir infaz şekli mi olduğu konusunda görüşler farklılaşmaktadır.

Doktrinde koşullu salıverilmenin bir infaz biçimi olduğu görüşü yaygınlık kazanmıştır. Koşullu salıverilme cezanın değişmesini ifade etmemekte, aksine cezanın infazında bir yöntem olarak cezaların infazını tamamlayıcı bir nitelik taşımaktadır. Bu kurum sayesinde mahkûm olunan cezanın kalan kısmı kurum içerisinde değil de kurum dışında infaz edilecektir. Kişinin cezasının infazına devam edildiği için doğal olarak mahkûm ile devlet arasındaki ceza ilişkisi de devam etmektedir. Koşullu salıverilmenin cezanın bir infaz şekli olmasının iki sonucu vardır. Birincisi, koşullu salıverilmeye hükümlünün talebi olmasa bile karar verilecektir. İkincisi, koşullu salıverilme cezanın infazının bir şekli olduğu için hükümlünün bunu kabul etmeme hakkı bulunmamaktadır.

KOŞULLU SALIVERİLMENİN ŞARTLARI

Koşullu salıverilme belirli şartların varlığı hâlinde uygulanabilecek bir kurumdur. Koşullu salıverilmenin başlıca iki şartı bulunmaktadır ve bu şartlar içeriği yönünden mahkûm olunan cezanın infazına ilişkin ve mahkûmun kişiliğine ilişkin olmak üzere ikiye ayrılarak incelenebilir. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun, koşullu salıvermenin şartlarını cezanın bir kısmının çekilmiş olması ve iyi hâlli olmak şeklinde belirlemiştir.

Cezanın Bir Kısmının İnfaz Edilmiş Olması

Hükümlünün şartla salıverilmesi, hürriyeti bağlayıcı cezanın acı veren niteliğini hissetmesi ve kurumda iyi hâl gösterip göstermediğinin daha iyi anlaşılabilmesi için mahkûm edildiği cezanın belirli bir kısmının infaz edilmesine bağlanmıştır. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 107. maddesine göre koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için mahkûmun kurumdaki infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmesi gerekir (m. 107/1). Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar otuz yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar yirmidört yılını, diğer süreli hapis cezalarına mahkûm edilmiş olanlar cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salıverilmeden yararlanabilirler (m. 107/2). Burada kanun koyucu adi suçlarda içtima ettirilmemiş cezalarda koşullu salıverilmek için infazı gereken asgari süreyi düzenlemiştir. Ancak 2016 yılında 671 sayılı KHK ile getirilen ve 6757 sayılı Kanunla değiştirilerek kabul edilen geçici madde uyarınca Kanunda diğer süreli hapse mahkûm edilenlerin çekmeleri gereken kısım olan üçte ikilik oran, bu geçici madde ile 1/7/2016 tarihinden önce işlenmiş olan ve kanunda sayılan istisnalar dışındaki suçlardan mahkûm olanlar bakımından yarısı şeklinde uygulanacaktır. Bunun anlamı, kapsama giren hükümlülerin koşullu salıvermeden yararlanabilmeleri için artık cezalarının üçte ikisini değil, yarısını çekmelerinin öngörülmesi olacaktır.

Adi suçlarda birden fazla mahkûmiyet hâlinde içtima ettirilmiş cezalarda şartla salıverilme bakımından infaz edilmiş olması gereken süre kanunda ayrıca belirlenmiştir

Kanun koyucu bazı suçluların toplum açısından oluşturdukları tehlikelilik durumunu göz önünde bulundurarak koşullu salıverilmeden yararlanabilmesini diğer suçlulara oranla daha fazla süreyle infaz kurumunda kalmalarına bağlı tutmuştur. Örgütlü suçlarda koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için infaz kurumunda geçirilmesi gereken süre adi suçlara göre daha uzun tutulmuştur

İyi hâlli olmak

Koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için mahkûmun kurumdaki infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmesi gerekir. Bu bakımdan iyi hâl, koşullu salıverilmenin esaslı bir unsurunu teşkil etmektedir. Koşullu salıverilme ile hükümlünün topluma yeniden uyumu ve ıslahının sağlanması amaçlanmaktadır. İyi hâl şartı aranmadan sırf kanunda öngörülen sürelerin dolması sebebiyle hükümlülerin infaz kurumundan salıverilmesi, koşullu salıverilmenin otomatikleşmesine ve bu kurumdan beklenen amaçların gerçekleşmemesine neden olur. Bu yüzden iyi hâlin tespitine azami özen gösterilmeli, iyi hâli tespit edilmeyen hükümlülerin infaz kurumundan zamansız salıverilmesine imkân tanınmamalıdır.

KOŞULLU SALIVERİLMEDEN YARARLANAMAYANLAR

Kanun koyucu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap, Dördüncü Kısım, "Devletin

Güvenliğine Karşı Suçlar" başlıklı Dördüncü Bölüm, "Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar" başlıklı Beşinci Bölüm, "Millî Savunmaya Karşı Suçlar" başlıklı Altıncı Bölüm altında yer alan suçlardan birinin bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi dolayısıyla ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, koşullu salıverilme hükümleri uygulanmayacağını öngörmüştür (m. 107/16). Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un yanı sıra mevzuatta Terörle Mücadele Kanunu ile Bankacılık Kanunu'nda da koşullu salıverilme hükümlerinin uygulanmayacağı başkaca istisnalar öngörülmüştür.

KOŞULLU SALIVERİLME KARARININ VERİLMESİ

CGTİHK md. 107/11'e göre koşullu salıverilme kararının kural olarak infaz işleminin yapıldığı yerdeki infaz hâkimi tarafından verilmesi gerekir.

KOŞULLU SALIVERİLMEYEN SONRA UYGULANACAK REJİM

Koşullu salıverilme cezanın bir infaz rejimi olduğundan, koşullu salıverilme ile infaz edilmekte olan ceza son bulmamakta, cezanın infazına infaz kurumu dışında devam edilmektedir. Bu yüzden koşullu olarak salıverilen mahkûm açısından mahkûmiyetin gerekli kıldığı hak yoksunlukları devam eder.

CGTİHK, koşullu salıverilmeden sonra infaz sistemimiz açısından "denetimli serbestlik" rejiminin uygulanabileceğini öngörmüştür.

Koşullu salıverilen hükümlünün cezasının infaz kurumunun dışında çekeceği kısmına ilişkin süreye denetim süresi denir. Kanuna göre koşullu salıverilen kişinin tabi tutulacağı denetim süresi infaz kurumunda geçirilen sürenin yarısı kadardır. Ancak süreli hapislerde hak ederek tahliye tarihini geçemez.

Denetim süresi yükümlülükler uygun ve iyi hâlli olarak geçirildiği takdirde, ceza infaz edilmiş sayılır (m. 110/14). Denetim süresinin iyi hâlli olarak geçirildiğinin kabulü için hükümlünün bu süre zarfında hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suçu işlememiş olması gerekir. Koşullu salıverilen hükümlünün, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülükler, hâkimin uyarısına rağmen, uymamakta ısrar etmesi hâlinde koşullu salıverilme kararı geri alınır.

Koşullu salıverilme kararının geri alınması hâlinde hükümlünün;

- a) Sonraki suçu işlediği tarihten itibaren kalan cezasının aynen,
- b) Yükümlülüklerine aykırı davranması hâlinde, bu yükümlülükler uymama tarihi ile hak ederek salıverilme tarihi arasındaki süreyi geçmemek koşuluyla takdir edilecek bir sürenin, Ceza infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir. Koşullu salıverilme kararının geri alınmasından sonra aynı hükmün infazı ile ilgili bir daha koşullu salıverilme kararı verilmez.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi
ÜNİTE ADI İnfaza Ara Verilmesi ve Erteleme
ÜNİTE NO 13
YAZAR Dr.Öğr.Üyesi MEHMET GÖDEKLİ

UZUN ÖZET İNFAZA ARA VERİLMESİ

CGTİHK m. 4'e göre, "Mahkûmiyet hükümleri kesinleşmedikçe infaz olunamaz". Dolayısıyla infazın temel şartı hükmün mahkûmiyete ilişkin olması ve kesinleşmiş bulunmasıdır. Kesinleşen bir mahkûmiyet kararının kural olarak derhâl ve kesintiye uğramaksızın yerine getirilmesi esastır. Cezanın infazının kesintiye uğramaması için hükümlünün infaz kurumundan cezanın infazı süresince ayrılmaması gerekir. Bununla birlikte bazı hâllerde hükümlü veya tutuklunun ceza infaz kurumundan ayrılması suretiyle infaza ara verilmesi mümkün kılınmıştır. Hükümlünün infaz kurumu dışına çıkabilmesi için iki şartın gerçekleşmesi gerekmektedir: a) İzin, sevk, eğitim, öğretim, işyurdu, erteleme, salıverilme, doğal afet veya yangın hâllerinden birisi bulunmalıdır. b) Yetkili makam tarafından yazılı bir emir verilmiş olmalıdır. Bununla birlikte kanunda gösterilen bazı hâllerde hükümlü ve tutukluların kurum dışına çıkmaları Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kısıtlanabilir. Ayrıca CGTİHK m. 92/2 gereğince CMK'nın 250'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan suçlarla ilgili olarak alınan bilgilerin doğruluğunun araştırılması bakımından zorunlu görülen hâllerde, hükümlü veya tutuklular, rızaları alınmak koşuluyla, ilgili makamın ve Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine hâkim kararı ile geçici sürelerle ceza infaz kurumundan alınabilirler. Ceza infaz kurumundan alınmaya ilişkin geçici süreler, hükümlü veya tutuklu dinlendikten sonra işin niteliğine göre her defasında dört günü ve hiçbir surette on beş günü geçmemek üzere hâkim tarafından tayin olunur ve hükümlülük ve tutuklulukta geçmiş sayılır. CGTİHK m. 92/2'ye benzer yönde bir hüküm 430 sayılı KHK'nın 3'üncü maddesinin c bendinde yer almaktadır. İNFAZIN ERTELENMESİ İnfazın ertelenmesi, mahkûmiyet hükmünün henüz başlamamış olan infazının bir müddet yerine getirilmemesini veya zaten başlamış olan infazın yine bir müddet devam ettirilmemesini ifade eder. Henüz başlamamış olan infazın ertelenmesine infazın geri bırakılması, başlamış olan infazın ertelenmesine ise infazın durması adı verilmektedir. İnfazın ertelenmesi zaman bakımından, kişi bakımından ve kanun yolu başvurusu bakımından olmak üzere üçlü bir ayırımla incelenebilir. Zaman bakımından Erteleme Zaman bakımından erteleme, cezanın infazına başlanmadan önce ve başlandıktan sonra olmak üzere ikiye ayrılır. Cezanın infazına başlamadan önce erteleme CGTİHK m. 17/1'e göre "Kasten işlenen suçlarda üç yıl, taksirle işlenen suçlarda ise beş yıl veya daha az süreli hapis cezalarının infazı, çağrı üzerine gelen hükümlünün istemi üzerine, Cumhuriyet Başsavcılığınca ertelenebilir". Cumhuriyet başsavcılığının erteleme kararı vermesi zorunlu değildir. Cezanın infazına başlamadan önce karar verilen erteleme, her defasında bir yılı geçmemek üzere en fazla iki kez uygulanabilir. Diğer bir ifadeyle erteleme süresinin iki yılı aşması mümkün değildir. İki yıllık azami sürenin sonunda hapis cezasının infaz edilmesi gerekir. Erteleme isteminin kabulü, güvence gösterilmesine veya diğer bir şarta bağlanabilir. Erteleme süresi içinde, hükümlü hakkında kasten işlenen bir suçtan dolayı kamu davası açılması hâlinde, erteleme kararı kaldırılarak ceza derhâl infaz olunur. Cezanın infazından önce infazın ertelenmesine ilişkin tüm koşulları sağlamış olsalar bile şu kişiler hakkında erteleme hükümleri uygulanamaz: a) Terör suçları, örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan mahkûm olanlar, b) Mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanmasına karar verilenler, c) Disiplin veya tazyik hapsine mahkûm olanlar. Cezanın infazına başlandıktan sonra erteleme Cezanın infazına başlandıktan sonra infazın ertelenmesi, hükümlünün kanunda adı geçen birtakım hastalıklar veya zorunlu hâllerin ortaya çıkması nedeniyle hapis cezasının infaz edilememesi hâlinde gündeme gelir. Akıl hastalığı ASK m. 82 uyarınca akıl hastalarının sağlığına kavuşmadığı müddetçe ceza infaz kurumunda cezalarının infaz edilmesi mümkün değildir. Türk hukukunda akıl hastalığına tutulan hükümlünün cezasının infazı geriye bırakılması gerekir. İnfazı geriye bırakılan akıl hastası hükümlü, iyileşinceye kadar Türk Ceza Kanunu'nun 57'nci maddesinde belirtilen sağlık kurumunda koruma ve tedavi altına alınır. Sağlık kurumunda geçen süreler cezaevinde geçmiş sayılır. Akıl hastalığı nedeniyle geri bırakma kararı Adli Tıp Kurumu'nca düzenlenen ya da Adalet Bakanlığınca belirlenen tam teşekküllü hastanelerin sağlık kurullarınca düzenlenip Adli Tıp Kurumu'nca onaylanan rapor üzerine, infazın yapıldığı yer

Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilir. İnceleme sonuçlarına göre geri bırakma kararını veren Cumhuriyet Başsavcılığınca, geri bırakmanın devam edip etmeyeceğine karar verilir. Akıl hastalığı boyutuna varmayan ruhsal rahatsızlıklar infazın ertelenmesi sonucunu doğurmaz. Hayat açısından tehlike oluşturan hastalıklar Akıl hastalığı dışında kalan diğer hastalıklarda cezanın infazına, resmî sağlık kuruluşlarının mahkûmlara ayrılan bölümlerinde devam olunur. Ancak bu durumda bile hapis cezasının infazı, mahkûmun hayatı için kesin bir tehlike teşkil ediyorsa mahkûmun cezasının infazı iyileşinceye kadar geri bırakılır. Akıl hastalığı dışında kalan hastalıkların geri bırakma kararına dayanak oluşturması için hükümlünün hayatı bakımından kesin bir tehlike oluşturması şartı aranmaktadır. Hayat açısından tehlike oluşturan hastalıklar nedeniyle geri bırakma kararı, akıl hastalarına ilişkin usule tabidir. Ağır hastalık ya da engellilik CGTİHK m. 16/6'ya göre, "Maruz kaldığı ağır bir hastalık veya engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyen ve toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturmayacağı değerlendirilen mahkûmun cezasının infazı üçüncü fıkrada belirlenen usule göre iyileşinceye kadar geri bırakılabilir". Ağır hastalık veya engellilik nedeniyle infazın geri bırakılabilmesi için Cumhuriyet başsavcılığınca hükümlünün toplum güvenliği bakımından tehlike oluşturmayacağı değerlendirmesinin yapılması gerekmektedir. Ağır hastalık veya engellilik için infazın geri bırakılması kararı akıl hastalığı ve hayati bakımdan kesin tehlike oluşturan hastalıklar için belirlenen usule göre verilebilecektir. Hükümlünün sürekli biçimde hastalığa yakalanmış olması hâlinde Anayasa'nın 104'üncü maddesinin uygulanabileceği ve Cumhurbaşkanı'nın cezayı hafifletebileceği veya ortadan kaldırmayabileceği düşünülmektedir. Gebelik Hapis cezasının infazı, gebe olan veya doğurduğu tarihten itibaren altı ay geçmemiş bulunan kadınlar hakkında geri bırakılır. Çocuk ölmüş veya anasından başka birine verilmiş olursa, doğumdan itibaren iki ay geçince ceza infaz olunur. Kapalı ceza infaz kurumuna girdikten sonra gebe kalanlardan, koşullu salıverilmesine altı yıldan fazla süre kalanlar ile eylem ve tutumları nedeniyle tehlikeli sayılanlar hakkında infazın geri bırakılmasına ilişkin hükümler uygulanmaz. TMK kapsamında yer alan suçlardan mahkûm olanlardan kapalı ceza infaz kurumuna girdikten sonra gebe kalanların cezası, ceza infaz kurumlarında kendileri için düzenlenen uygun yerlerde infaz edilecektir. Zorunlu ve çok ivedi hâller Hapis cezalarının infazına başlanmış olsa bile, hükümlünün yükseköğrenimini bitirebilmesi, ana, baba, eş veya çocuklarının ölümü veya bu kişilerin sürekli hastalık veya malullükleri nedeniyle ailenin ticari faaliyetlerinin yürütülebilmesinin veya tarım topraklarının işlenebilmesinin imkânsız hâle gelmesi veya hükümlünün hastalığının sürekli bir tedaviyi gerektirmesi gibi zorunlu ve çok ivedi hâllerde, ilgili hükümlünün infazına ara verilebilir. Zorunlu ve çok ivedi hâllerde cezanın infazına en çok bir yıl süre ile ara verilmesi mümkündür. Zorunlu ve çok ivedi hâllerden dolayı cezanın infazına ara verilmesine ilişkin hükümler, a) Terör suçları, örgüt faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlar ve cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan mahkûm olanlar, b) Mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanmasına karar verilenler, c) Disiplin veya tazyik hapsine mahkûm olanlar hakkında uygulanmaz. Kişi Bakımından Erteleme Kişi bakımından erteleme konusunda parlamenterler ve askerler konusunda ayrıksı düzenlemeler bulunmaktadır. Parlamenterler bakımından infazın ertelenmesi AY m. 83/3 gereğince "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi hakkında, seçiminden önce veya sonra verilmiş bir ceza hükmünün yerine getirilmesi, üyelik sıfatının sona ermesine bırakılır". Bir parlamento üyesi hakkında verilen ceza mahkûmiyeti kararının infaz edilebilmesi için bu kişinin üyelik sıfatının ortadan kalkması gerekir. Cezası infaz edilmekte olan hükümlünün bakan olarak atanması hâlinde de Anayasa gereği milletvekillerine ilişkin hükümler uygulanmalıdır. Askerler bakımından infazın ertelenmesi Askerlik Kanunu m. 39/2'ye göre, askere alınmadan önce veya askeri yargının görev alanına girenler hariç askerlikleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı, bir yıl ve daha az süreli hürriyeti bağlayıcı bir cezaya mahkûm edilen er ve erbaşlar ile yedek subaylar hakkında verilen ceza ve tedbirlerin yerine getirilmesi askerlik hizmetlerinin sonuna bırakılır. Ceza ve tedbirlerinin infazı ertelenen er ve erbaşlar ile yedek subaylar, terhis edildikleri zaman serbest bırakılmayıp cezalarının çektirilmesi için kitaları tarafından buldukları yer Cumhuriyet başsavcılıklarına teslim edilirler. Bir yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilenler ise suçun ne zaman işlendiğine veya hangi mercin görev alanına girdiğine bakılmaksızın ve cezalarının infazı ertelenmeksizin kitalarınca doğrudan buldukları yer Cumhuriyet başsavcılıklarına teslim edilirler. Kanun Yolu Başvurusu Bakımından Erteleme Kanun yolu başvurusu bakımından erteleme ise olağanüstü kanun yolları olan yargılamanın yenilenmesi ve olağanüstü itiraz durumunda gündeme gelir. Yargılamanın yenilenmesi aşamasında infazın ertelenmesi Yargılamanın yenilenmesi davasının açılması, hatalı olduğu iddia edilen esas mahkemesi hükmünün infazını ertelemez veya infaz başlamışsa infazın durması sonucuna yol açmaz. Bununla birlikte yargılamanın yenilenmesi istemi üzerine, davayı gören mahkeme infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebilir. Olağanüstü itiraz aşamasında infazın ertelenmesi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının hükümlü aleyhine olağanüstü itiraz yoluna başvurusu için kendisine otuz günlük süre tanınmıştır. Dolayısıyla itiraz edilen karar kesin olmasına rağmen, dava için otuz günlük süre tanınmış olması, kanun koyucunun sürenin sonuna kadar ve eğer açılmışsa davanın sonuna kadar kararın yerine getirilmesinin geri bırakılmasını kabul ettiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. HAPİS CEZASININ

ERTELENMESİ Hapis Cezasının Ertelenmesi Kavramı Hukukumuzda infazın ertelenmesinin yanı sıra TCK'nın 51'inci maddesinde hapis cezasının ertelenmesi kurumuna yer verilmiştir. İnfazın ertelenmesi ile hapis cezasının ertelenmesi arasında da bir farklılık bulunmaktadır. Nitekim infazın ertelenmesi için kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararının bulunması gerekir. Oysa hapis cezasının ertelenmesi bakımından kesinleşme şartı aranmamakta, mahkûmiyet kararına hükmedilmesi yeterli görülmektedir. Bununla birlikte hapis cezasının ertelenmesi, ertelenen bir cezanın infazının mümkün olmaması nedeniyle doğal olarak infazın ertelenmesi sonucunu da beraberinde getirmektedir. Hapis cezasının ertelenmesi, hükümlünün cezasını çekmesinin belli bir süreyi suç işlemeden geçirmesi şartına bağlı olarak geri bırakılmasını ve sürenin sonunda cezanın çekilmiş sayılmasının kabul edilmesini ifade eder. Hapis Cezasının Ertelenmesinin Koşulları Hukukumuzda işlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûm edilen kişinin cezası ertelenebilir. Bu sürenin üst sınırı, fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış veya altmış beş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Hapis cezasının ertelenmesi bakımından kanun koyucu birtakım şartların gerçekleşmesini aramıştır. Buna göre erteleme kararının verilebilmesi için kişinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması, suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması gerekir. Hapis Cezasının Ertelenmesi Kararı Erteleme kararı ertelemeye konu olan kararı veren esas mahkemesi tarafından mahkûmiyet hükmü ile birlikte verilir. Hapis cezasının ertelenmesi kararının verilebilmesi için talepte bulunulması şartı aranmaz. Hapis cezasının ertelenmesinde, ertelemenin bölünmezliği ilkesi geçerlidir. Hapis cezasının bir kısmının ertelenmesi mümkün değildir. Hapis Cezasının Ertelenmesinin Sonuçları Mahkeme tarafından hükümlü ile birlikte hapis cezasının ertelenmesi kararına hükmolunması hâlinde, hükümlünün hapis cezasının infazına başlanamaz. Bu hâlde cezanın infazı mahkeme tarafından belirlenecek denetim süresinin sonuna kadar geri bırakılır. Hapis cezasının ertelenmesi için hükmün kesinleşmesini beklemeye gerek yoktur. Hapis cezası ertelenen hükümlü hakkında, mahkeme tarafından tespit edilecek denetim süresinin yükümlülüklerine uygun olarak geçirilmesi hâlinde ertelenen hapis cezası infaz edilmiş sayılmaktadır.

DERS ADI Cezaevi Yönetimi ve İnfaz Hukuku Bilgisi

ÜNİTE ADI Denetimli Serbestlik

ÜNİTE NO 14

YAZAR Dr.Öğr.Üyesi BİLGEHAN SAVAŞCI TEMİZ

Türk Hukukunda Denetimli Serbestlik Özel olarak seçilmiş suçlular hakkında açılacak kamu davasının ertelenmesi, duruşma yapılmasının ya da cezaya hükmedilmesinin geri bırakılması ve neticesinde ilgili suçluya suçlunun kişiliği dikkate alınarak denetleme ve yönlendirme sisteminin uygulanmasına denetimli serbestlik denmektedir. Denetimli serbestlik hem şüpheli ve sanık, hem de hükümlü için kabul edilmiştir. Denetimli serbestlik tedbiri bağımsız bir yaptırım türü değildir. Hapis cezasının ve diğer güvenlik tedbirlerinin infazında bu yaptırımları tamamlamaktadır. Denetimli serbestlik tedbirinin hapis cezalarını ve diğer güvenlik tedbirlerini tamamlamasına denetimli serbestlik tedbirinin tamamlayıcı özelliği denmektedir. Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği m.4/1 f'ye göre denetimli serbestlik; şüpheli, sanık veya hükümlünün toplum içinde denetim ve takibinin yapıldığı, iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması için ihtiyaç duyulan her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı alternatif bir ceza ve infaz sistemini ifade eder. Cezaya hükmedilmeden önce TCK m.191' de düzenlenen kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak suçu bakımından cezaya hükmedilmeden önce ve Türk Ceza Kanunu m. 221'de de etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanan suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun sanığı hakkında da cezaya hükmedilmediği takdirde denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması kabul edilmiştir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması halinde Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tabi tutulur. Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanık denetimli serbestlik tedbiri kararı verilebilir. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi halinde Türk Ceza Kanununun 191. Maddesinde göre kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulduran ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçtan dolayı başlatılan soruşturmada şüpheli hakkında Ceza Muhakemesi Kanununun 171inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, beş yıl süreyle kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Hapis cezasının ertelenmesi halinde Erteleme süresi zarfında şüpheli hakkında asgari bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Bu süre Cumhuriyet savcısının kararı ile üçer aylık sürelerle en fazla bir yıl daha uzatılabilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri verilen kişi, gerek görülmesi hâlinde denetimli serbestlik süresi içinde tedaviye tabi tutulabilir. Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz. Denetim süresi içinde mahkeme yükümlülük belirleyebilir ya da uzman kişi görevlendirebilir. Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir. Koşullu salıvermeden yararlanılması halinde Koşullu salıverilen hükümlünün tabi tutulacağı denetim süresi, CeGTİK 107. Maddesine göre infaz kurumunda geçirilmesi gereken sürenin yarısı kadardır. Ancak süreli hapislerde hakederek tahliye tarihini geçemez. Cezanın infazı tamamlandıktan sonra Tekerrür hâlinde hükmolunan ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilir. Ayrıca, mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin, itiyadi suçlu, suçu meslek edinen kişi veya örgüt mensubu suçlu hakkında da uygulanmasına hükmedilir. Çocuk Koruma Kanunu bakımından Hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun denetim altına alınmasına karar verilebilir. Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezanın İnfazı Hükümlülerin dış dünyaya uyumlarını sağlamak, aileleriyle bağlarını sürdürmelerini ve güçlendirmelerini temin etmek amacıyla açık ceza infaz kurumunda cezasının son altı ayını kesintisiz olarak geçiren, çocuk eğitimevinde toplam cezasının beşte birini tamamlayan, koşullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan iyi hâlli hükümlülerin talebi hâlinde, cezalarının koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle infazına, ceza infaz kurumu idaresince

hükümlü hakkında hazırlanan değerlendirme raporu dikkate alınarak, infaz hâkimi tarafından karar verilebilir. Açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartları oluşmasına karşın, iradesi dışındaki bir nedenle açık ceza infaz kurumuna ayrılamayan veya bu nedenle kapalı ceza infaz kurumuna geri gönderilen iyi hâlli hükümlüler, açık ceza infaz kurumuna ayrılma şartlarının oluşmasından itibaren en az altı aylık sürenin geçmiş olması durumunda, diğer şartları da taşımaları hâlinde, yukarıdaki infaz usulünden yararlanabilirler. Sıfır-altı yaş grubunda çocuğu bulunan ve koşullu salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan kadın hükümlüler, diğer şartları da taşımaları hâlinde, yukarıdaki infaz usulünden yararlanabilirler. Maruz kaldıkları ağır bir hastalık, sakatlık veya kocama nedeniyle hayatlarını yalnız idame ettiremeyen ve koşullu salıverilmesine üç yıl veya daha az süre kalan hükümlüler, diğer şartları da taşımaları hâlinde yukarıdaki infaz usulünden yararlanabilirler. Denetimli serbestliğin kapsamı Denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle cezasının infazına karar verilen hükümlünün koşullu salıverilme tarihine kadar; kamuya yararlı bir işte ücretsiz olarak çalıştırılması, bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulması, belirlenen yer veya bölgelere gitmemesi, belirlenen programlara katılması, yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasına, denetimli serbestlik müdürlüğüne karar verilir. Hükümlünün risk ve ihtiyaçları dikkate alınarak yükümlülükleri değiştirilebilir. Denetimli serbestliğin sona ermesi Hükümlünün; ceza infaz kurumundan ayrıldıktan sonra, talebinde belirttiği denetimli serbestlik müdürlüğüne üç gün içinde müracaat etmemesi, hakkında belirlenen yükümlülüklerle, denetimli serbestlik müdürlüğünün hazırladığı denetim ve iyileştirme programına, denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerileriyle hakkında hazırlanan denetim planına uymamakta ısrar etmesi, ceza infaz kurumuna geri dönmek istemesi hâlinde denetimli serbestlik müdürlüğünün talebi üzerine, koşullu salıverilme tarihine kadar olan cezasının infazı için kapalı ceza infaz kurumuna gönderilmesine, infaz hâkimi tarafından karar verilir. Denetimli Serbestliğin Uygulanması Cezaları ertelenen, salıverilen veya haklarında hapis cezası dışında herhangi bir tedbire hükmedilen hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, iyileştirilmesi, psikososyal problemlerinin çözülmesi, salıverme sonrası korunması ve yargılanan kişiler hakkında sosyal araştırma raporlarının düzenlenmesi ve mağdurun korunması gibi görevleri yerine getirmek üzere denetimli serbestlik ve yardım merkezleri kurulur. (Salıverilme sonrasında hükümlülere iş sağlanması için koruma kurulları kurulur. Denetimli serbestlik ve yardım merkezleri ile koruma kurullarının kuruluşu, çalışma yöntem ve esasları, ilgili kanununda düzenlenir. İlgili Kanun 5402 Sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu'dur. Hakkında herhangi bir tedbire hükmedilen kişi, karara uygun olarak müdürlüğün hazırladığı programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymak ve katılmak zorundadır. Denetimli serbestlik müdürlüğü tarafından yapılan çağrılara veya hazırlanan denetim planına uyarıya rağmen uyulmaması, denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülük ihlali sayılır.